

ความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย ในกรณีศึกษา “การเปรียบเทียบปัจจัยการประพาส
รัสเซียของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897)
กับการเยือนรัสเซียอย่างเป็นทางการของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
(ปี ค.ศ. 2014 - 2016)”

โดย

นางสาวลลิตา รวดเร็ว

ภาคนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

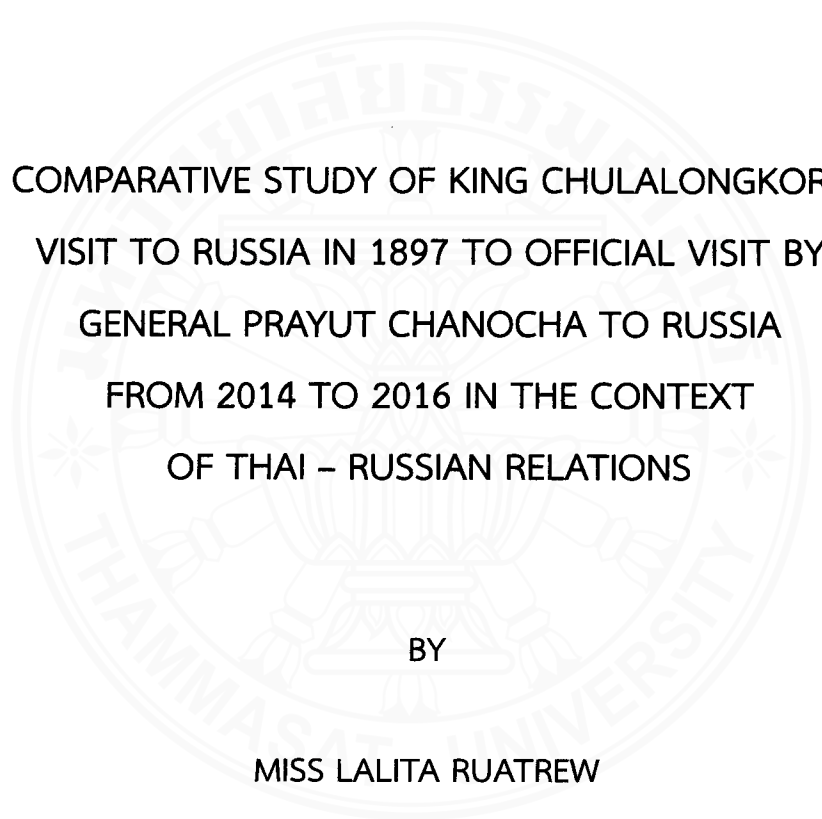
ศิลปศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชารัสเซียศึกษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

The background of the page features a large, faint watermark of the Thammasat University seal. The seal is circular and contains the university's name in Thai script at the top and 'THAMMASAT UNIVERSITY' in English at the bottom. In the center of the seal is a traditional Thai emblem, the Chakrasimukh, which is a crown-like structure with multiple tiers and a central spire, topped with a flame-like finial.

A COMPARATIVE STUDY OF KING CHULALONGKORN'S
VISIT TO RUSSIA IN 1897 TO OFFICIAL VISIT BY
GENERAL PRAYUT CHANOCHA TO RUSSIA
FROM 2014 TO 2016 IN THE CONTEXT
OF THAI – RUSSIAN RELATIONS

BY

MISS LALITA RUATREW

A RESEARCH PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF BACHELOR OF ARTS
RUSSIAN STUDIES PROGRAM
FACULTY OF LIBERAL ARTS
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2015
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์

ภาคนิพนธ์

ของ

นางสาวลลิตา รวดเร็ว

เรื่อง

ความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย ในกรณีศึกษา “การเปรียบเทียบปัจจัยการประหารรัสเซียของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) กับการเยือนรัสเซียอย่างเป็นทางการของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปี ค.ศ. 2014 – 2016)”

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบภาคนิพนธ์

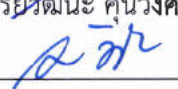
(อาจารย์ ดร.กัญฐิตศา พงษ์ศิริณ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

(อาจารย์วัฒนะ คุ่งวงศ์)

กรรมการสอบภาคนิพนธ์

(อาจารย์ ดร.กัญฐิตศา พงษ์ศิริณ)

หัวข้อภาคนิพนธ์	ความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย ในกรณีศึกษา “การเปรียบเทียบปัจจัยการประพาสรัสเซียของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) กับการเยือนรัสเซียอย่าง เป็นทางการของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปี ค.ศ. 2014 – 2016)”
ชื่อผู้เขียน	นางสาวลลิตา รวดเร็ว
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	รัสเซียศึกษา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์	อาจารย์วัฒน์ะ คุ่นวงศ์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย โดยเป็นการศึกษาและเปรียบเทียบจากสิ่งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์จากบริบทต่างๆ ของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศ ของในช่วงสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) และในสมัยปัจจุบันภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปี ค.ศ. 2014 – 2016) โดยการใช้ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power Theory) มาวิเคราะห์ เพื่ออธิบายเกี่ยวกับเหตุผลของการความดำเนินความสัมพันธ์ในยุคสมัยต่างๆ โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ระหว่างพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกษัตริย์แห่งสยาม กับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งราชวงศ์โรมานอฟ ตั้งแต่ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการจนนำมาสู่ความสัมพันธ์ที่เป็นทางการระหว่างทั้ง 2 ประเทศ และได้วิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมทางการเมืองโลกที่ทำให้เกิดการดำเนินความสัมพันธ์ ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซียและการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย ที่ได้มีการทำความเข้าใจร่วมกัน อีกทั้งยังได้เปรียบเทียบบริบทของการเยือนประเทศรัสเซียของผู้นำแห่งประเทศไทย

ไทยของทั้งสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) และในยุคปัจจุบันภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปี ค.ศ. 2014 – 2016) รวมถึงการคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศรัสเซีย

ผลจากการศึกษาพบว่า บทเรียนที่ได้จากในสมัยของพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) รวมถึงในยุคปัจจุบันโดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งอยู่ในช่วงการเกิดรัฐประหารของไทย (ปี ค.ศ. 2014 – 2016) สามารถนำทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) มาวิเคราะห์ในการดำเนินนโยบายทางการทูตของสยามในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับในสมัยปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกันตรงที่เป็นการดำเนินความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ที่ประเทศไทยดึงประเทศรัสเซียเพื่อเป็นตัวถ่วงดุล อำนาจกับประเทศที่ไทยมีปัญหาด้วยและในอนาคตความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศจะมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตราบใดที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ยังดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย, พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวปี ค.ศ. 1897, ความสัมพันธ์ไทย-รัสเซียหลังการเกิดรัฐประหารปี ค.ศ. 2014-2016

Research Paper Title	A COMPARATIVE STUDY OF KING CHULALONGKORN'S VISIT TO RUSSIA IN 1897 TO OFFICIAL VISIT BY GENERAL PRAYUT CHANOCHA TO RUSSIA FROM 2014 TO 2016 IN THE CONTEXT OF THAI-RUSSIAN RELATIONS
Author	Miss Lalita Ruatrew
Degree	Bachelor of Arts
Department/Faculty/University	Russian Studies Faculty of Liberal Arts Thammasat University
Research Paper Advisor	Wattana Kunwongse, M.A.
Academic Year	2015

Abstract

Balance of power theory was used to compare King Rama V's visit to Russia in 1897 to official visits of General Prayut Chanocha to Russia from 2014 to 2016 in the context of Thai-Russian relations. Histories of King Chulalongkorn, Rama V of Siam and Tsar Nicholas II of Russia, last ruler the Romanov dynasty, were consulted. Official and informal relations were analyzed as well as relevant political environments. Motivations for continuing relations and cooperation between Thailand and Russia were also noted. Different contexts were compared, and future possibilities studied.

Results were that balance of power is useful for analyzing diplomatic policies of Siam in 1897 compared to the present Prime Minister General Prayut

(4)

Chanocha has apparently learned lessons from the reign of King Rama V. In an ongoing symbolic relationship, Thailand looks to Russia as an example of counteracting the balance of power. Thai-Russian relations look likely to strengthen in future, under the guidance of General Prayut Chanocha.

Keywords: Thai–Russian Relations, King Chulalongkorn (Rama V), EU–Thailand relations after the coup

กิตติกรรมประกาศ

ภาคินพนธ์เรื่องประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์สยาม-รัสเซีย ในกรณีศึกษา “การเปรียบเทียบปัจจัยการประพาสรัสเซียของพระเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) กับการเยือนรัสเซียอย่างเป็นทางการของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปี ค.ศ. 2014 – 2016)” ได้สำเร็จสมบูรณ์ไปด้วยดีโดยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์วัฒน์ คุ้มวงศ์ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาภาคินพนธ์ที่คอยแนะแนวทางให้คำปรึกษาคำแนะนำที่ดีและข้อควรปฏิบัติต่างๆ รวมไปถึงรองศาสตราจารย์ ยอดบุญเลิศฤทธิ์ ที่ให้ความกรุณาและให้แนวทางในการคิดหัวข้อภาคินพนธ์นี้ อาจารย์วิชณี ศรีสนิท และอาจารย์กิติมา พ่วงชิงงาม ที่คอยให้คำตอบเวลานักศึกษาเกิดข้อสงสัยหรือไม่มั่นใจในเรื่องต่างๆ ผู้จัดทำภาคินพนธ์รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณอาจารย์กรรมการสอบภาคินพนธ์อาจารย์ ดร.กัญฐศุภา พงษ์ศิริรัฐ ที่ได้กรุณาสละเวลาทำหน้าที่กรรมการสอบภาคินพนธ์ในครั้งนี้ ตลอดจนการให้คำแนะนำต่างๆ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้แก้ไขงานให้ถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณนายมิคาอิล สุลิ้ม ที่คอยให้ความช่วยเหลือทางด้านข้อมูลภาษารัสเซีย และคอยเป็นกำลังใจให้แก่นักศึกษาในการทำภาคินพนธ์ รวมถึงขอขอบใจภริยาเพื่อนรักที่เป็นกำลังใจให้กัน

และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยรับฟังปัญหาต่างๆ เวลาที่ลูกท้อแท้ และคอยให้กำลังใจลูกในการทำภาคินพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จด้วยดี

นางสาวลลิตา รวดเร็ว

(6)

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย

หน้า

(1)

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

(3)

กิตติกรรมประกาศ

(5)

สารบัญตาราง

(9)

สารบัญภาพ

(10)

บทที่ 1 บทนำ

1

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

4

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

4

1.4 วิธีการศึกษา

4

1.5 ข้อยกเว้นของการศึกษา

5

1.6 สมมุติฐานของการศึกษา

5

1.7 แผนการดำเนินงาน

6

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6

1.9 นิยามศัพท์ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

7

1.10 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10

	(7)
บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย	15
2.1 การดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสยามกับจักรวรรดิรัสเซียในปี ค.ศ. 1897	16
2.2 การดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยต่อรัสเซียช่วงการเกิดรัฐประหารในไทย ปี ค.ศ. 2014-2016 ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา	24
บทที่ 3 เปรียบเทียบบริบทของการเยือนรัสเซียของผู้นำสยามกับผู้นำไทยในสมัยปัจจุบัน	28
3.1 สภาพแวดล้อมทางการเมืองโลกที่ทำให้เกิดการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย	28
3.1.1 สภาพแวดล้อมทางการเมืองโลกที่เกิดขึ้น ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897)	29
3.1.2 สภาพแวดล้อมทางการเมืองโลกที่เกิดขึ้น ในสมัยของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ช่วงการเกิดรัฐประหารในประเทศไทย (ปี ค.ศ. 2014-2016)	31
3.2 ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซีย	33
3.2.1 ในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897)	33
3.2.2 ในช่วงสมัยของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาช่วงการเกิดรัฐประหารในประเทศไทย (ปี ค.ศ. 2014 - 2016)	35
3.3 การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย	37
3.3.1 ในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897)	38
3.3.2 ในช่วงสมัยของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ช่วงการเกิดรัฐประหารในประเทศไทย (ปี ค.ศ. 2014 - 2016)	40
บทที่ 4 แนวโน้มในอนาคตของความสัมพันธระหว่างไทย-รัสเซีย	53
บทที่ 5 บทสรุป	59

รายการอ้างอิง

ประวัติผู้เขียน

(8)

61

65

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

2.1 มูลค่าการส่งออก-นำเข้า และดุลการค้าระหว่างไทยกับรัสเซีย ค.ศ. 2000-2012

26

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ภาพที่ช่วยให้สยามอยู่ยั้ง ยืนยง	22
3.1 การประชุมระหว่างคณะผู้นำฝ่ายไทยหรือความร่วมมือกับฝ่ายรัสเซียเพื่อยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้านต่างๆ	41
3.2 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของไทย ได้มีการเจรจากับ นายดมิทรี เมดเวเดฟ นายกรัฐมนตรีของรัสเซียระหว่างการเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ	49

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาประวัติศาสตร์ของการดำเนินความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศรัสเซียในสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) และในยุคปัจจุบันภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ทั้ง 2 ยุคสมัยต่างมีนัยของการดำเนินนโยบายทางการทูตที่ต่างแตกต่างกัน แต่สิ่งที่สำคัญและเป็นเหตุผลหลักของการดำเนินการทางการทูตคือ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และการนำมาซึ่งความสงบของประเทศชาติ ซึ่งแต่ละในยุคสมัยของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ จะมีบริบทที่ต่างกันออกไป

การเปรียบเทียบปัจจัยด้านต่างๆ ระหว่างสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปี ค.ศ. 1897 กับสมัยปัจจุบันซึ่งเป็นช่วงที่เกิดรัฐประหารในประเทศไทย ปี ค.ศ. 2014–2016 สามารถแบ่งออกเป็นปัจจัยต่างๆ คือ 1. ด้านสภาพแวดล้อมทางการเมืองโลก 2. ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซีย และ 3. การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย การดำเนินความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศ ในช่วงสมัยอดีตที่ผ่านมาของประเทศไทยจะเห็นว่าเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของ 2 ประเทศ อย่างในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 และการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยที่ต้องการจะรักษาเอกราชและอธิปไตยของประเทศจากการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก ดังที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จากภัยคุกคามการล่าอาณานิคมของประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสไปยังประเทศต่างๆ จนมาถึงในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงส่งผลให้ประเทศไทยกลัวภัยการคุกคามที่เกิดขึ้น ดังนั้นพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเลือกที่จะมีการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซีย เพราะประเทศรัสเซียเป็นพันธมิตรกับประเทศฝรั่งเศส เพื่อให้ประเทศรัสเซียเข้ามาช่วยถ่วงดุลอำนาจกับฝรั่งเศสและอังกฤษ

ต่อมาพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ปรับปรุงระบบราชการของประเทศไทยให้ดีขึ้นและทันสมัยยิ่งขึ้นเพื่อทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ พระองค์ทรงริเริ่มนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาใช้เพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เช่น สร้างถนน ขุดคลอง จัดให้มีการปกครอง ไฟฟ้า โทรเลข วิทยุ โทรเลข รถไฟ เป็นต้น และเพื่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับมหาอำนาจตะวันตก ทำให้สายตาของชาวต่างชาติมองประเทศไทยต่างจากประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ และด้วยการวางวิเทโศบายทางการทูตกับชาติตะวันตกอย่างเหมาะสม

ยอมรับว่าชาวยุโรปเป็นชาติที่เจริญให้เกียรติและยกย่องพร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติบางอย่าง เพื่อให้เห็นว่าประเทศไทยไม่ใช่ชนชาติบ้านป่าเมืองเถื่อน

ประเทศสหรัฐฯ และชาติยุโรปตะวันตกอื่นๆ มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย (democracy) คือระบอบการปกครองของรัฐซึ่งบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมือง ดังนั้นประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปจึงให้ความสำคัญต่อสิทธิมนุษยชนที่สามารถแบ่งได้ทั้งหมด 5 ประเภท ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ได้แก่

1. สิทธิพลเมือง (Civil Rights) ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพและความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า สิทธิในความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย สิทธิที่จะได้รับสัญชาติ

2. สิทธิทางการเมือง (Political Rights) ได้แก่ สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมือง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ สิทธิการเลือกตั้งอย่างเสรี

3. สิทธิทางสังคม (Social Rights) ได้แก่ สิทธิการได้รับการศึกษา สิทธิการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ได้รับความมั่นคงทางสังคม มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว

4. สิทธิทางเศรษฐกิจ (Economic Rights) ได้แก่ สิทธิการมีงานทำ ได้เลือกงานอย่างอิสระ และได้รับค่าจ้างที่เหมาะสม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

5. สิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural Rights) ได้แก่ การมีเสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมายในภาษาท้องถิ่นของตน มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของตน การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การพักผ่อนหย่อนใจทางศิลปวัฒนธรรม และการบันเทิงได้โดยไม่มีใครมาบีบบังคับ

ดังนั้นผลกระทบที่ตามมาจากการเกิดรัฐประหารในประเทศไทยย่อมขัดต่อหลักการของสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป (European Union)¹ ทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ระหว่างยุโรปตะวันตกกับประเทศไทย อาทิ ด้านการค้าการลงทุน ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง โดยสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป ออกมาแสดงความไม่เห็นด้วยและโจมตีกับการเกิดรัฐประหารในครั้งนี้ผ่านการเตือนในรูปแบบต่างๆ โดยที่สหภาพยุโรปได้ประกาศเตือนประเทศไทยให้ประเทศไทยเร่งแก้ไข

¹ สหภาพยุโรป (European Union) คือ ในตอนแรกเป็นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาให้เกิดตลาดเดียว (Single Market) ซึ่งทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (economy of scale) เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยการยกเลิกพรมแดนระหว่างกัน ประชาชน สินค้า บริการ และเงินทุนสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีในกลุ่มประเทศสมาชิก.

ปัญหาเกี่ยวกับการทำประมงที่ผิดกฎหมาย (IUU)² รวมทั้งปัญหาการค้ามนุษย์ เพราะถ้าประเทศไทย ละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักการที่สหรัฐฯ และสหภาพยุโรปได้ประกาศไว้ ในอนาคตประเทศสหรัฐฯ อาจ ใช้มาตรการคว่ำบาตรกับประเทศไทย

แต่ในความเป็นจริงสิ่งที่ทำให้สหรัฐฯ และสหภาพยุโรปได้ใช้มาตรการกีดกันทางการค้า และมีการลดระดับมูลค่าการส่งออก มีส่วนที่เกี่ยวข้องทางด้านการเมืองเพราะการทำรัฐประหารเป็น รูปแบบการปกครองแตกต่างจากประเทศสหรัฐฯ เพราะการพิจารณาปัญหาต่างๆ ที่ประเทศสหรัฐฯ กระทบกับประเทศไทยเห็นได้ว่าไม่ได้เป็นตามขั้นตอนของการพิจารณา แต่เป็นการใช้เรื่องการจัด อันดับประเทศเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อทำลายเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ของประเทศไทย

ดังนั้นเมื่อประเทศไทยกำลังเผชิญวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจที่ตกต่ำ การโดนกีดกันทาง การค้าโดยประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องหาตลาดใหม่ๆ เพื่อเป็นช่องทาง ในการส่งออกสินค้าและประเทศไทยควรมีนโยบายเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ อย่าง หลากหลายไม่ใช่แต่ประเทศทางตะวันตก

การที่ประเทศไทยเลือกที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์กับทางประเทศรัสเซียให้แน่นแฟ้น ยิ่งขึ้น เพราะในอดีตประวัติศาสตร์ของทั้ง 2 ประเทศมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และถ้ามองอีกด้านหนึ่ง ประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปได้มีปัญหาเกี่ยวกับประเทศรัสเซียในกรณียูเครน ทำให้ยุโรปตะวันตกใช้ มาตรการคว่ำบาตรกับประเทศรัสเซียในหลายๆ ด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ ด้านส่งออกสินค้า ด้าน บริการ ด้านพลังงาน ด้านการเงิน การทหาร และด้านเทคโนโลยี ทำให้ประเทศรัสเซียใช้มาตรการ ตอบโตกลับไปที่ อาทิ การเพิกถอนสิทธิการบินผ่านน่านฟ้ารัสเซียของสายการบินยุโรปและการระงับ การนำเข้าสินค้าเกษตร อาหาร และวัตถุดิบจำพวกเนื้อสัตว์ นม ผลไม้ ผัก รวมถึงสินค้าอุปโภคบริโภค รถยนต์มือสอง และเครื่องนุ่งห่ม เป็นเวลา 1 ปี ส่งผลให้ประเทศรัสเซียจำเป็นต้องหาแหล่งความ มั่นคงด้านอาหารแห่งใหม่ ประเทศไทยจึงตระหนักว่าทั้งประเทศไทยและประเทศรัสเซียต่างเผชิญกับ ภาวะวิกฤตในครั้งนี้อีกทั้งยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศรัสเซียและยัง เป็นการแสดงออกให้ประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปตระหนักว่าประเทศไทยไม่จำเป็นต้องพึ่งพา ทางด้านตะวันตกเพียงอย่างเดียวแต่ประเทศไทยยังมีพันธมิตรที่น่าเกรงขามอย่างประเทศรัสเซีย

² IUU (Illegal Unreported and Unregulated Fishing) คือ การทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และการ ควบคุม.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาถึงวิธีการดำเนินการทางการทูต ที่ใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับจักรวรรดิรัสเซีย
2. ศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ไทยเลือกที่จะกระชับความสัมพันธ์ และส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ กับรัสเซียในยุคปัจจุบันภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
3. ศึกษาและเปรียบเทียบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการดำเนินนโยบายทางการทูตในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับจักรวรรดิรัสเซีย และสมัยปัจจุบันภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาในภาคินพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย ในกรณีศึกษา “การเปรียบเทียบปัจจัยการประพาสรัสเซียของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) กับการเยือนรัสเซียอย่างเป็นทางการของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปี ค.ศ. 2014 – 2016)” มีขอบเขตเนื้อหาที่จะมุ่งศึกษาถึงสาเหตุที่มีผลต่อการทำให้เกิดความร่วมมือทางการทูตซึ่งกันและกันในยุคสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับจักรวรรดิรัสเซีย และในยุคปัจจุบันภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา รวมถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของความร่วมมือระหว่างทั้ง 2 ประเทศ

1.4 วิธีการศึกษา

ภาคินพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ ไทย-รัสเซีย ในกรณีศึกษา “การเปรียบเทียบปัจจัยการประพาสรัสเซียของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) กับการเยือนรัสเซียอย่างเป็นทางการของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปี ค.ศ. 2014 – 2016)” เป็นการจัดทำภาคินพนธ์เชิงคุณภาพ โดยข้อมูลในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) ได้มีการเก็บข้อมูลจากเอกสารวิจัย (Documentary Research) ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ โดยเอกสารวิจัยต่างๆ จะมีเนื้อหาที่เป็นภาษาอังกฤษ ภาษารัสเซีย และภาษาไทย นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยยังได้มีการค้นคว้าข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมีการไปสัมภาษณ์จากองค์กรต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เพื่อนำไปประกอบกับเอกสารวิจัยซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้องมากยิ่งขึ้น แต่ในส่วนของคุณข้อมูลช่วงของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

(ปี ค.ศ. 2014 – 2016) นั้นเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะมีปัจจัยบางอย่างที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์ในการดำเนินนโยบายที่การทูต ณ ปัจจุบันได้ ดังนั้นจึงต้องคอยติดตามข่าวและความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์สรุปผลถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต

1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา

การจัดทำภาคินพนธ์ฉบับนี้มีข้อจำกัดของการศึกษา เนื่องจากการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ที่ได้เกิดขึ้นในยุคอดีตช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยแหล่งข้อมูลเบื้องต้นมีการทำเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในหนังสือหลายเล่ม ทั้งที่เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอังกฤษ รวมถึงในยุคปัจจุบันช่วงการเกิดประหารในประเทศไทยในปี ค.ศ. 2014–2016 ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีบทความวิชาการ บทวิเคราะห์ของนักวิชาการ ทั้งตะวันตกและนักวิชาการในประเทศไทย มีหนังสือที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาอ้างอิงและประกอบทางด้านเอกสารฉบับนี้ ดังนั้นจึงทำให้สามารถค้นหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือ มีความเป็นกลางและมีความหลากหลาย แต่ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาจึงทำให้ไม่สามารถแปลบทความที่น่าสนใจจากภาษาอื่นๆ เช่น การแปลภาษารัสเซียมาเป็นภาษาไทยได้มากเท่าที่ควร

1.6 สมมุติฐานของการศึกษา

ประเทศไทยและประเทศรัสเซียมีความสัมพันธ์ทางการทูตกันมาตั้งแต่ในอดีต และในยุคปัจจุบันการดำเนินการทางการทูตได้มีความร่วมมือกันมากยิ่งขึ้นและมีความสัมพันธ์กันในแต่ละประเทศในรูปแบบที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพราะเราไม่สามารถดำเนินการทางการทูตได้แค่ด้านการเมืองได้อีกต่อไป แต่เราควรพิจารณาไปในทุกๆ ด้าน อาทิ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและการค้า ด้านสังคมและวัฒนธรรม และสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการดำเนินการทางการทูตระหว่างกัน คือเป็นไปเพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) เพราะทุกประเทศย่อมตระหนักถึงผลประโยชน์ของชาติตน และในอนาคตประเทศไทยกับประเทศรัสเซียจะมีความร่วมมือกันในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและการค้า ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น

1.7 แผนการดำเนินงาน

การจัดทำภาคินิพนธ์เล่มนี้จะใช้ระยะเวลาประมาณ 6 เดือน โดยรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินงานมีดังต่อไปนี้

1. เลือกหัวข้อภาคินิพนธ์และสืบค้นข้อมูลเบื้องต้น (กันยายน ค.ศ. 2015)
2. กำหนดโครงสร้างภาคินิพนธ์ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม โดยรวบรวมเอกสาร งานวิจัย สารนิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้อง (ธันวาคม ค.ศ. 2015)
3. รวบรวมข้อมูลต่างๆ ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ แปลข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล พิมพ์เนื้อหา ภาคินิพนธ์ และสรุปผล (ธันวาคม ค.ศ. 2015 – เมษายน ค.ศ. 2016)
4. ตรวจสอบ แก้ไขเนื้อหาภาคินิพนธ์ และจัดทำรูปเล่มนำเสนอภาคินิพนธ์ (พฤษภาคม ค.ศ. 2016 – มิถุนายน ค.ศ. 2016)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุและความเป็นมาของความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย ในยุคสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) และในยุคของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ช่วงการเกิดประหารในประเทศไทย ปี ค.ศ. 2014 – 2016) ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศ
2. เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและแนวทางของความร่วมมือกัน เพื่อยกระดับความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย
3. เพื่อเรียนรู้และวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ของความร่วมมือกันในด้านต่างๆ โดยศึกษาจากความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบัน และนำไปวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในอนาคตที่จะส่งเสริมความร่วมมือเพื่อประโยชน์แห่งชาติของทั้งประเทศไทยและประเทศรัสเซีย
4. เพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการแก่นักศึกษาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และทางด้านรัสเซียศึกษา อีกทั้งยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและต้องการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซียด้วย
5. เพื่อให้ทราบปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อเป็นบทเรียนในการสร้างทักษะแนวทางการพัฒนาประเทศชาติของตนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในชาติ

1.9 นิยามศัพท์ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.9.1 ศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

“ประเทศสยาม” (Siam) หมายถึง ประเทศไทย สยามเป็นชื่อเรียกดินแดนและกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้มาตั้งแต่สมัยโบราณ สยามเป็นชื่ออย่างเป็นทางการของไทยตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา

“พระราชปรารภ” (preamble) หมายถึง พูดยิ่ง (เป็นคำราชาศัพท์สำหรับพระมหากษัตริย์)

“Pivot to Asia” (rebalancing) หมายถึง นโยบายการทหารและความมั่นคงที่เอเชีย โดยสหรัฐฯ จะเดินหน้าเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางทหารกับประเทศในเอเชียเพื่อหาแนวร่วมในการปิดล้อมจีน

“ประเทศอินโดจีน” (Indochina)³ หมายถึง เป็นคาบสมุทรที่ยื่นออกมาจากแผ่นดินใหญ่ของทวีปเอเชียและเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินโดจีนเป็นคาบสมุทรที่ตั้งอยู่ทางใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และทางตะวันออกของประเทศอินเดีย คำว่า “Indochina” มีที่มาจากคำว่า Indochine ในภาษาฝรั่งเศส และถูกใช้ในระหว่างยุคล่าอาณานิคม

“อุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี” (Non – Tariff Barriers: NTB) หมายถึง มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษีนำเข้ารูปแบบต่างๆ สามารถจำแนกมาตรการ NTB ได้ 8 กลุ่ม ดังนี้

1. มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti – Dumping: AD) ประเทศผู้นำเข้าเก็บอากรตอบโต้การทุ่มตลาดเพิ่มเติมจากภาษีนำเข้าปกติ โดยอ้างว่ามีการทุ่มตลาดจากบริษัทผู้ส่งออกมายังประเทศผู้นำเข้า

2. มาตรการตอบโต้การอุดหนุน (Counter – Vailing Duty: CVD) ประเทศผู้นำเข้าเก็บอากรตอบโต้การอุดหนุนเพิ่มเติมจากภาษีนำเข้าปกติโดยอ้างว่า สินค้านำเข้าได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลประเทศที่ผลิตสินค้านั้นๆ

3. มาตรการปกป้องจากการนำเข้าที่เพิ่มขึ้น (Safeguard) ประเทศผู้นำเข้าเก็บอากรปกป้องเพิ่มเติมจากภาษีนำเข้าปกติได้ โดยอ้างว่ามีการนำเข้าที่ผิดปกติ ทั้งในรูปของการนำเข้ามาของสินค้าในปริมาณที่มากกว่าปกติหรือมีการนำเข้ามาในราคาที่ต่ำกว่าปกติ

³J.Llewellyn et al, The First Indochina War, under “Alpha History,” <http://alphahistory.com/vietnam-wa/first-indochina-war/> (accessed January 15, 2016).

4. มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary: SPS) การใช้มาตรฐานเรื่องนี้ที่สูงมากเกินไป จนกลายเป็นอุปสรรคต่อสินค้านำเข้าในเชิงพาณิชย์

5. มาตรการอุปสรรคเทคนิคทางการค้า (Technical Barrier to Trade: TBT) กำหนดมาตรฐานทางการค้า อาทิ การกำหนดการติดฉลากและบรรจุภัณฑ์ที่สูงมากจนเป็นอุปสรรคต่อสินค้านำเข้าในเชิงพาณิชย์

6. มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ ปัญหาโลกร้อน การรณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มาเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้า

7. มาตรการด้านแรงงาน อาทิ สินค้านำเข้าต้องไม่ได้ผลิตโดยเด็กหรือนักโทษ

8. NTB รูปแบบอื่นๆ อาทิ ปัญหาโลกร้อน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

1.9.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบาย ภาคนิพนธ์ฉบับนี้ใช้ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) เป็นหลักในการศึกษา โดยทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power Theory) เป็นทฤษฎีกระแสหลักที่ครอบคลุมชุมชนระหว่างประเทศตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945 จนกระทั่งถึง ปี ค.ศ. 1975 ทฤษฎีนี้เชื่อว่า สถานการณ์ระหว่างประเทศมีอิทธิพลต่อประเทศต่างๆ และเป็นส่วนผลักดันให้รัฐกระทำการบางอย่างได้อย่างหนึ่งได้ ทฤษฎีนี้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า หากรัฐต่างๆ ที่มีในโลกนี้แต่ละรัฐหรือแต่ละกลุ่มรัฐมีอำนาจเท่าเทียมกัน การรุกรานย่อมเกิดได้ยาก เพราะรัฐหรือกลุ่มนั้นๆ ไม่แน่ใจว่าฝ่ายตนจะชนะ ทฤษฎีนี้ยังเชื่อว่าการที่รัฐกระทำการหรือมีปฏิกิริยาตอบโต้กันมักเกิดจากความต้องการที่จะรักษาอำนาจและอิทธิพลของตน หรือต้องการที่จะได้มาซึ่งอำนาจและอิทธิพล นักวิชาการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลายท่านได้จำแนกความหมายของคำว่า “ดุลแห่งอำนาจ” ไว้ในลักษณะต่างๆ เอิร์น บี. ฮาส์ (Ernst B. Haas) ให้ความหมายคำว่า “ดุลแห่งอำนาจ” ว่าหมายถึง การเมืองระหว่างประเทศที่ใช้กำลังอาวุธสนับสนุน (Power Politics)⁴ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการรวบรวมอำนาจต่างๆ เพื่อหยุดยั้งการคุกคามก้าวร้าว ดังนั้นประเทศต่างๆ จึงพยายามที่จะแสวงหาปัจจัยมาเสริมสร้างอำนาจให้แก่ตน อาทิ การกำหนดตำแหน่งยุทธศาสตร์ และการเพิ่มศักยภาพทางทหาร เป็นต้น⁵

ดุลแห่งอำนาจตามทฤษฎีของเอิร์น บี. ฮาส์ มีความหมาย 8 ประการคือ

1. การกระจายของอำนาจแบบใดแบบหนึ่ง
2. กระบวนการเกี่ยวกับดุลภาพ หรือการคานอำนาจ
3. การมีอำนาจและการแสวงหาอำนาจเพื่อครอบงำผู้อื่น

⁴ วิทย์ ศิวศิริยานนท์, *ภาษาอังกฤษนอกตำรา*, เล่ม 4 (ม.ป.ป.: ฉบับพิมพ์ซ้ำ, กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 1975), 42.

⁵ Robert Pfaltzgraff, *Politics and the International System*, rev. ed. (Philadelphia: Lippincott Company, 1979), 392.

4. ระบบและแนวทางสำหรับผู้กำหนดนโยบาย
5. ความมั่นคงอันก่อให้เกิดสันติภาพจากการร่วมมือกันในด้านอำนาจ
6. การขาดเสถียรภาพและสงคราม
7. กฎสากลเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์
8. การใช้อำนาจทางการเมืองในลักษณะต่างๆ ไป⁶

ฮันส์ เจ มอร์แกนทาวน์ (Hans J. Morgenthau) ได้อธิบายว่า ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจโดยทั่วไป หมายถึง การดำเนินนโยบายของรัฐในการกระจายอำนาจ (Distribution of Power) อีกทั้งทฤษฎีดุลแห่งอำนาจเชื่อว่าการเมืองระหว่างประเทศเป็นการเมืองที่ปราศจากกฎเกณฑ์กล่าวคือเมื่อเกิดดุลยภาพสงครามก็จะไม่ปรากฏ แต่เมื่อใดก็ตามที่ดุลยภาพถูกรบกวนไม่ว่าจะเป็นจากปัจจัยภายในหรือภายนอกของระบบ ก็จะทำให้เกิดการล่มสลายของดุลแห่งอำนาจและระบบจะมีการปรับตัวเพื่อสร้างดุลยภาพขึ้นใหม่ดั้งเดิม หรือเป็นการแปรรูปให้เกิดดุลยภาพในรูปแบบใหม่ก็ได้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบ⁷ หรืออาจกล่าวได้ว่า การสร้างเสถียรภาพดังกล่าวพิจารณาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

1. รูปแบบของการต่อต้านโดยตรง (The Pattern of Direct Opposition) เป็นการกระทำของประเทศหนึ่งต่อประเทศหนึ่ง หรือกลุ่มประเทศหนึ่งโดยเป็นรูปแบบการต่อต้าน
2. รูปแบบการแข่งขัน (The Pattern of Competition) เป็นการที่ประเทศหรือกลุ่มประเทศแข่งขันกับประเทศหรือกลุ่มประเทศอื่น ในการที่จะครอบครองหรือมีอิทธิพลเหนือกลุ่มประเทศที่สาม โดยประเทศหรือกลุ่มประเทศแรกจะมีการปรับตัวเพื่อต่อต้านอิทธิพลของประเทศที่คุกคามเข้ามา (แม้เดิมทีประเทศหรือกลุ่มประเทศแรกจะมีนโยบายที่จะรักษาสถานภาพเดิม หรือแม้จะมีนโยบายเข้าครอบครองประเทศที่สามก็ตาม)⁸

เฟรด เอ. ซอนเดอร์มาน (Fred A. Sonderman) ให้ความหมายดุลแห่งอำนาจไว้ว่า การกระทำของรัฐที่มุ่งเน้นเพื่อที่จะถ่วงดุลจากการคุกคามของอีกรัฐหนึ่ง โดยใช้กลไกในรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่ถูกคุกคามเช่นเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า รัฐใดที่มีความอ่อนแอในระบบการเมืองและเศรษฐกิจ มีแนวโน้มที่มักจะแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือ เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับประเทศที่มีความเข้มแข็งกว่า

⁶ Ernst B. Haas, "The Balance of Power: Prescription Concept or Propaganda," (July 1953): 442-477, อ้างถึงใน สุดาพร หายไพบูลย์, "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2518-2528." (สารนิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 1986).

⁷ Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, ed. (New York: Alfred A. Knopf, 1967), 162-169.

⁸ Ibid, 173-177.

สรุปแล้วทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power Theory) อธิบายถึงสภาวะที่อำนาจของประเทศต่างๆ อยู่ในสภาพสมดุลกัน (Equilibrium) อันเป็นภาวะที่จะช่วยป้องกันไม่ให้ประเทศใดประเทศหนึ่งถ้าประเทศนั้นรู้ว่าการรุกรานดังกล่าวจะไม่ให้ผลคุ้มค่า ดังนั้นถ้าโลกอยู่ในสภาวะดุลแห่งอำนาจ สงครามก็จะไม่เกิดขึ้นและสันติภาพก็จะมีอยู่ในโลก ตามแนวความคิดของทฤษฎีนี้ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการกระทำหรือนโยบายของประเทศคือ ปัจจัยที่คอยจำกัดไม่ให้ประเทศใดประเทศหนึ่งกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามอำเภอใจนั่นเอง โดยทฤษฎีดุลแห่งอำนาจเน้นเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. เน้นรัฐเป็นตัวแสดงหลัก
2. เน้นเรื่องความมั่นคงของชาติเป็นหลัก
3. เน้นการใช้กองทัพเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและการดำเนินนโยบายต่างประเทศ

1.10 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

“สยาม รัสเซีย ไทย การทูตการเมือง การเมืองการทูต อดีต ปัจจุบัน อนาคต”⁹ โดย ดร. จุลชีพ ชินวรรณ ปิ พ.ศ. 2556 เป็นหนังสือที่วิเคราะห์ประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยเนื้อหาของเอกสารนี้แบ่งเป็น 4 ตอน คือ การทูตการเมืองระหว่างสยามกับจักรวรรดิรัสเซียในอดีต การเมืองการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหภาพโซเวียต (ค.ศ. 1941–1991) การเมืองและการทูตระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย (ค.ศ. 1992–2013) และความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและประเทศรัสเซียในศตวรรษที่ 21

เนื้อหาที่สามารถนำมาใช้ได้ คือในส่วนของข้อมูลที่กล่าวถึงในเรื่องการทูตการเมืองระหว่างสยามกับจักรวรรดิรัสเซียในอดีต ในเหตุการณ์ที่มีการล่าอาณานิคมของตะวันตกสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ประกอบกับข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

“ภาพที่ช่วยให้ “สยามยังอยู่ยัง ยืนยง”¹⁰ โดย สุบรรณ เศวตมาลย์ เอกอัครราชทูตไทยคนสุดท้ายประจำเวียดนามใต้และอดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำเกาหลีใต้ สวีเดนและฟินแลนด์ เป็น

⁹ จุลชีพ ชินวรรณ, *สยาม รัสเซีย ไทย การทูตการเมือง การเมืองการทูต อดีต ปัจจุบัน อนาคต*, ลำดับที่ 5 (กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี, 2014): 5, อ้างถึงใน “หนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศรัสเซีย แอน คา กิร์ส ถึงรัฐมนตรีคลังรัสเซีย อี อาร์ท วิชนิ กราสกี,” (คำแปลเอกสาร: 100 ปี ความสัมพันธ์สยาม-รัสเซีย ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 1881 ใน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), 9.

¹⁰ พระยาตรีเศวต (เส็ง), *จดหมายเหตุ เสรีประชาชาติยุโรป ร.ศ. 116*, เล่ม 1 (ม.ป.พ., ร.ศ. 126, ค.ศ. 1907).

“อุปทูตสหรัฐฯ คว่ำบาตรไทยขึ้นอยู่กับโอบามา” โดย ไบรท์ทีวี (bright tv) จาก https://www.youtube.com/watch?v=MWr_QtnPrGg วันที่ 29 กรกฎาคม 2558 เนื้อหาข่าวมีการกล่าวถึง นายแพทริก เมอร์ฟี (Patrick Murphy) อุปทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย กล่าวถึงกรณีกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ออกรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2015 ยังคงให้ประเทศไทยอยู่ใน-tier 3 ว่าการค้ามนุษย์ถือเป็นอาชญากรรมที่หนักหน่วงมากจะต้องได้รับการแก้ไขในทุกประเทศ ไม่ว่าจะประเทศต้นทาง กลางทาง หรือ ปลายทาง อย่างไรก็ตาม แม้จะมีผลจากรายงานดังกล่าวออกมาแล้ว แต่ก็ได้ยินกระแสไปในทิศทางบวกเรื่องที่ยังคงทำงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ต่อไป ซึ่งทางสหรัฐฯ อยากชื่นชมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการไทยที่ได้อุทิศตนในการทำงานแก้ไขปัญหามาอย่างหนัก จึงอยากให้กำลังใจและกระตุ้นให้ทำงานต่อไปเพื่อจะได้ยุติอาชญากรรมประเภทนี้

เนื้อหาสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับ

“รายการตอบโจทย์ไทยพีบีเอส” โดย ญัฐรา โคมลวาทีน จาก <http://www.thaipbs.or.th/Live> เนื้อหาข่าวได้มีการสนทนาร่วมพูดคุยกับนายแดเนียล รัสเซล (Daniel Russel) ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ อเมริกา ในประเด็น 8 เดือนหลังรัฐประหารกับความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ เบื้องหลังการพบหารือกับตัวแทนฝ่ายต่างๆ ของไทย

เนื้อหาที่สามารถนำมาใช้ได้คือ การวิเคราะห์ในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐฯ หลังการมาเยือนของแดเนียล รัสเซล ว่าท่าทีของประเทศสหรัฐฯ ในขณะนี้ไปในทิศทางใด โดยนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ประกอบกับข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

“ไทย-รัสเซีย เร่งกระชับความสัมพันธ์และยกระดับความร่วมมือในด้านต่างๆ ให้มีความใกล้ชิดมากขึ้น” โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล จาก <http://www.thaigov.go.th/index.php/en/government-th1/item/91177-91177.html> เนื้อหาข่าวมีการกล่าวถึง การเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของ นายดมิทรี เมดเวเดฟ (Mr. Dmitry Medvedev) นายกรัฐมนตรีของประเทศไทยโดยทั้ง 2 ประเทศต่างได้แสดงเจตจำนงทางการเมืองเพื่อเร่งขยายความร่วมมือที่เป็นประโยชน์แก่ทั้ง 2 ประเทศ อาทิ ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการลงทุน ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความร่วมมือในกรอบพหุภาคี เนื้อหาสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น

“ความสัมพันธ์ไทยสหรัฐแขวนอยู่บนคมดาบแขวนอยู่บนคมดาบ” (US-Thailand Relations on a Razor’s Edge) โดย Shawn W. Crispin จาก <http://thediplomat.com/2015/08/us-thailand-relations-on-a-razors-edge/> ปี ค.ศ. 2015 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งใน

ประเทศไทยที่จะเกิดขึ้น และถ้าประเทศไทยยังดำเนินการซ้ำในเรื่องของการเลือกตั้ง ก็จะมีส่งผลกระทบต่อประเทศไทย

เนื้อหาสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำไปวิเคราะห์กับข้อมูลส่วนต่างๆ

“ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์แบบทวิภาคี” (History of bilateral relations) โดยสถานทูตสหพันธรัฐรัสเซียประจำประเทศไทย จาก <http://thailand.mid.ru/en/russian-thai-relations/history> เป็นบทความที่กล่าวถึง ความสัมพันธ์อันดีที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศรัสเซียและประเทศไทย รวมถึงการดำเนินการความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่าง 2 ประเทศ

เนื้อหาสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อนำมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการทางการทูตของไทย โดยประเทศไทยต้องการความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ กับประเทศรัสเซีย

“ประเทศไทยต้องไต่การทูตเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซีย” (Thailand must walk diplomatic tightrope in ties with Russia) โดย นายกี จงกิจถาวร ผู้สื่อข่าวจาก the Nation วันที่ 18 สิงหาคม 2008 เป็นบทความที่กล่าวถึง การใช้นโยบายต่างประเทศของไทย และเหตุผลที่ประเทศไทยเลือกที่จะกระชับความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับประเทศรัสเซีย

เนื้อหาสามารถนำมาวิเคราะห์และเชื่อมกับเนื้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของการดำเนินการความสัมพันธ์ทางการทูตของประเทศไทย และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ

“นายคมิทรี เมดเวเดฟ นายกรัฐมนตรีของรัสเซีย เดินทางมาประเทศไทยเพื่อยกระดับความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างกัน” โดยกี จงกิจถาวร จาก <http://www.nationmultimedia.com/opinion/Medvedevs-trip-reboots-Thai-Russia-strategic-partn-30256557>.

Html ในปี ค.ศ. 2015 เป็นบทความที่กล่าวถึงประเทศไทยและประเทศรัสเซียได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหารือถึงโอกาสความเกื้อกูลระหว่างกัน และประเทศไทยต้องการพัฒนาการและความคืบหน้าของความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกันมากขึ้น

เนื้อหาสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถนำไปประกอบกับเนื้อหาส่วนอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน

“การเกิดรัฐประหารของไทย ในบริบทของการรักษาความปลอดภัยชาติและระดับภูมิภาค ในช่วง ศตวรรษที่ 20-21” (Феномен военных переворотов в новейшей истории Таиланда в контексте системы национальной и региональной безопасности: XX–XXI вв.) เขียนโดย ปูกาเชวา แยกคาเตรีนา วลาดีมีโรวนา (Пугачева Екатерина Владимировна) ปี ค.ศ. 2016 วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก สหพันธรัฐรัสเซีย ปี ค.ศ. 2016

เนื้อหาที่สามารถนำมาใช้ได้คือ ในส่วนของข้อมูลที่วิเคราะห์ถึงสาเหตุของการทำรัฐประหารของไทยในปี ค.ศ. 2014 และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของประเทศไทย

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมาของความสัมพันธระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย

ความสัมพันธระหว่างสยามกับรัสเซียเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1897 และได้ผ่านช่วงเวลาของยุคสมัยต่างๆ และได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับปัจจัยของการเมืองภายในของแต่ละประเทศ รวมทั้งสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ความสัมพันธ์ด้านการเมืองระหว่างประเทศสยามกับประเทศรัสเซียเริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 1897 เพราะก่อนหน้านี้อจะเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสนิทชิดเชื้อกันระหว่างเชื้อพระวงศ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ของรัสเซียและสิ่งนี้ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสยามกับประเทศรัสเซีย และต่อมาประเทศไทยได้ยึดหลักการเสด็จประพาสรัสเซียของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (3-11 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 1897) เป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธทางการทูตระหว่างกันและได้มีการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตระหว่างกันในเวลาต่อมา โดยไทยได้แต่งตั้งอัครราชทูตประจำกรุงปารีสเป็นอัครราชทูตประจำนครเซนต์ปีเตอ์สเบิร์ก (Saint Petersburg) ของประเทศรัสเซียเมื่อเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1897 และในปี ค.ศ. 1898 ประเทศรัสเซียได้ส่งเคาน์โทเล็กซานเดอร์ โอลารอฟสกี (Consul - General Alexander Olarovsky: Александр Эпиктетович Оларовский) มาประจำกงสุลรัสเซียที่กรุงเทพฯ

ภายหลังจากการปฏิวัติสังคมนิยมความสัมพันธ์ของประเทศไทยและประเทศรัสเซีย ได้ยุติความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันลงชั่วคราว เพราะประเทศไทยได้หันเกรงภัยคุกคามจากการปฏิวัติสังคมนิยม ทำให้ไทยขอส่งตัวผู้แทนทางการทูตที่ดูแลประเทศรัสเซียกลับมายังประเทศไทย

ในปัจจุบันประเทศไทยกับประเทศรัสเซียได้มีความพยายามในการร่วมมือต่อกันในหลายๆ ด้าน เพื่อนำมาซึ่งการกระชับความสัมพันธ์โดยมีกลไกความสัมพันธ์ทวิภาคีด้านการเมืองเป็นเครื่องผลักดันและนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือในสาขาอื่นๆ ที่ลึกและรอบด้านมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ประเทศไทยและประเทศรัสเซียได้มีการจัดตั้งกลไกต่างๆ เพื่อดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งกลไกทางการทูต การหารือประจำปีระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศไทย-รัสเซีย และการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี (JC) ไทย-รัสเซีย¹ ซึ่งเป็นกลไกถาวร

¹ การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย-รัสเซีย (Joint Commission: JC) ได้จัดการประชุมมาแล้ว 6 ครั้ง โดยทั้งสองฝ่ายได้เจรจาเกี่ยวกับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง 2 ประเทศ ในสาขาต่างๆ อาทิ การค้าการลงทุน พลังงาน การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร.

นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่างๆ และการประชุมความร่วมมือในกรอบพหุภาคี อาทิ องค์การสหประชาชาติ (United Nations)² ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับรัสเซีย (ASEAN – Russia)³ กรอบความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue)⁴ รวมทั้งกลไกอื่นๆ ที่นำมาใช้เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันในทุกระดับ

2.1 การดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสยามกับจักรวรรดิรัสเซีย ปี ค.ศ. 1897

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสยามและประเทศรัสเซียในช่วงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 มีความใกล้ชิดเพราะเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างสองพระองค์ในปี ค.ศ. 1891 พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งราชวงศ์โรมานอฟ ซึ่งตอนนั้นยังเป็นมกุฎราชกุมาร พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 เคยมาเยือนประเทศสยามและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้มีการต้อนรับอย่างยิ่งใหญ่ทำให้เกิดความประทับใจและกลายเป็นมิตรภาพระยะยาวระหว่างกัน และในปี ค.ศ. 1897 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จไปประเทศรัสเซียและได้มีการสถาปนาทางการทูตระหว่างสยาม-รัสเซีย อย่างเป็นทางการในวันที่ 3-11 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 1897

การขึ้นครองราชย์สมบัติของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) สืบต่อจากพระราชบิดา ปี ค.ศ. 1851 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ สยามได้เปิดประเทศทำให้มีการเข้ามาของชาวยุโรปและกระแสเสรีนิยมฝรั่งเศสและสหรัฐฯ ได้ใช้ออกาสทำสนธิสัญญากับสยามเพื่อที่จะบรรลุถึงการกำจัดการผูกขาดด้านการค้า การลดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและให้การรับประกันสิทธิการค้าเสรี และต่อมาทั้งฝรั่งเศสและสหรัฐฯ ได้อ้างสิทธิของตนในฐานะที่เหนือกว่าสยามเพื่อผลประโยชน์ในการล่าอาณานิคมของตน โดยการบีบบังคับสยามจากการถือครองดินแดนที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน

² องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) คือ องค์การระหว่างประเทศซึ่งมีความมุ่งหมายที่แถลงไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ความร่วมมือในกฎหมายระหว่างประเทศ ความมั่นคงระหว่างประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ ภาระงานทางด้านสังคม สิทธิมนุษยชน และการบรรลุสันติภาพโลก.

³ เอเซียน-รัสเซีย (ASEAN – Russia) คือ การสร้างความร่วมมือในด้านต่างๆ ระหว่างอาเซียนกับรัสเซีย อาทิ ความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคง ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ และด้านการพัฒนา.

⁴ กรอบความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue: ACD) คือ เพื่อการส่งเสริมความเข้าใจ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ความเป็นเอเชีย ตลอดจนความร่วมมือในวงกว้าง โดยใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและศักยภาพที่หลากหลายของประเทศสมาชิกเป็นหลัก.

ทั้งฝรั่งเศสและอังกฤษมีความบาดหมางในดินแดนสยามอยู่เสมอ ถึงแม้ว่าจะไม่มีการแสดงออกที่ชัดเจน แต่บ่อยครั้งที่ทั้ง 2 ประเทศ มีการต่อสู้กันแต่ไม่ถึงขั้นตัดความสัมพันธ์อย่างเปิดเผย เนื่องจากอังกฤษหวาดกลัวที่จะมีการก่อให้เกิดการปะทะกัน และที่สำคัญไปกว่านั้นคือถ้าอังกฤษแพ้ก็จะทำให้สูญเสียอำนาจความเป็นเจ้าอาณานิคมที่ยิ่งใหญ่ของอังกฤษลง การป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์นี้มีความสำคัญมากสำคัญอังกฤษเพราะความเคลื่อนไหวทั้งหมดจากการดำเนินการของฝรั่งเศสโดยวิธีแผ่อิทธิพลของตนในบริเวณนอกเขตแม่น้ำคงคาของอินเดีย ช่วยให้ฝรั่งเศสบรรลุเป้าหมายที่ต้องการอย่างมุ่งมั่นนั่นคือ การขยายเขตการค้าและกิจการทางอุตสาหกรรมของตนในจังหวัดทางตอนใต้ของประเทศจีน ในขณะเดียวกันนั้นอังกฤษก็ต้องการดินแดนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ จากมุมมองนี้เองบริเวณขอบเขตของปัญหาได้ขยายและความเกี่ยวพันของมหาอำนาจทั้งสองกับประเทศสยามมีความสัมพันธ์กับผลประโยชน์ของพวกเขาในเนื้อที่ที่กว้างใหญ่ไพศาลของจักรวรรดิจีน ซึ่งกลายเป็นสาเหตุของความบาดหมางระหว่างประเทศทางตะวันออก

เหตุผลที่กล่าวถึงแล้วนี้อธิบายได้อย่างชัดเจนถึงความปรารถนาของอังกฤษที่จะดำเนินความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การตกลงกับคู่แข่งของตนเพื่อที่จะผูกมัดคู่แข่งด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งด้วยพันธะ ซึ่งอาจจะใช้เป็นเครื่องค้าประกันได้บ้างในการต่อต้านความต้องการของฝรั่งเศสในการขยายกรรมสิทธิ์ของอินโดจีนในส่วนของตนไปสู่ส่วนที่เป็นของราชอาณาจักรเพื่อนบ้าน

สยามกลัวการล่าอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศส เพราะอังกฤษได้ยึดครองประเทศต่างๆ เรื่อยมา จนมาถึงประเทศอินเดีย ประเทศพม่า และขยายดินแดนต่อมายังแหลมมลายู

ส่วนฝ่ายฝรั่งเศสต้องการดินแดนแถบนี้ไว้เป็นเมืองขึ้นของตนเองเช่นกัน ดังนั้นฝ่ายประเทศอังกฤษจึงแนะนำฝ่ายอังกฤษให้เข้าไปยึดครองดินแดนที่ยังว่างอยู่คือ ดินแดนที่ตั้งอยู่ระหว่างประเทศอินเดียและประเทศจีน ซึ่งได้แก่ ดินแดนประเทศกัมพูชา ลาว ญวน และสยาม หรือที่เรียกดินแดนในแถบนี้ว่าอินโดจีน (Indochina)

ฝรั่งเศสได้เข้ารุกรานและยึดครองญวน ลาว กัมพูชา กระทั่งมาถึงสยาม และได้เกิดความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศส จนเกิดความรุนแรงขึ้นและนำไปสู่การเกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ในปี ค.ศ. 1893 โดยเหตุการณ์ ร.ศ. 112 เกิดจากประเทศสยามกับประเทศฝรั่งเศสได้มีข้อพิพาทกัน โดยมีสาเหตุคือ เรือของฝรั่งเศสได้รุกรานเข้ามาอาณาบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้ประเทศสยามยิงเรือของฝรั่งเศสและเกิดการต่อสู้กัน ท้ายที่สุดเรือของฝรั่งเศสพังเสียหายทำให้ประเทศสยามตกเป็นประเทศผู้แพ้สงคราม และในวันที่ 3 ตุลาคม ปี ค.ศ. 1893 ฝรั่งเศสได้บังคับสยามให้ทำสัญญาคือ

1. สยามต้องยกดินแดนบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้ประเทศฝรั่งเศส (ปัจจุบันคือประเทศลาว)
2. สยามต้องชำระหนี้สินค่าเสียหายที่ฝ่ายฝรั่งเศสเรียกร้องจำนวน 3 ล้านฟรังก์ (ประมาณ 1.5 ล้านบาทในสมัยนั้น)
3. สยามต้องถอนทหารออกจากทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง
4. ในขณะที่สยามถอนทหารออกจากทางฝั่งซ้ายนั้น ประเทศฝรั่งเศสจะเข้ายึดเมืองจันทบุรีไว้เพื่อเป็นหลักประกันจนกว่าสยามจะทำตามสัญญาต่างๆ

ในเหตุการณ์ครั้งนี้ได้สร้างความกดดันให้กับสยามอย่างมาก อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็กลัวว่าปัญหาจะยิ่งบานปลาย เพราะฝรั่งเศสหลีกเลี่ยงที่จะเจรจากับสยาม

ในต้นปี ค.ศ. 1896 คณะรัฐบาลของอังกฤษได้เจรจากับรัฐบาลฝรั่งเศสในเรื่องการให้สยามเป็นรัฐกึ่งชนของทั้ง 2 ประเทศ⁵

นอกจากนี้แล้วพวกเขายังอ้างสิทธิในเขตหลวงพระบาง⁶ ซึ่งเป็นเขตที่มีความมั่งคั่งและอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมากเนื่องจากเขตนี้ครั้งหนึ่งเคยเป็นของอันนัม⁷ ซึ่งเป็นรัฐหนึ่งในประเทศล่าอาณานิคมของฝรั่งเศส ปัญหานี้มีความสำคัญซึ่งหากตระหนักว่าการยินยอมใดๆ ก็ตามในกรณีนี้เป็นแบบอย่างซึ่งจะทำให้มีการยึดถือเป็นหลักปฏิบัติโดยชอบธรรมในการยึดครองและอ้างสิทธิในพื้นที่อื่นๆ ต่อไปในอนาคต ท้ายที่สุดหลังการทำความตกลงในปี ค.ศ. 1893 บรรดาผู้แทนกงสุลฝรั่งเศสเริ่มให้ความอนุเคราะห์ของฝรั่งเศส หรือกล่าวได้ว่าการนำชื่อของคนที่มีสัญชาติประเทศสยามแท้ๆ เป็นจำนวนมากเขียนลงไปในบัญชีของคนในบังคับของสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยอ้างว่าพวกเขาเป็นญาติกับชาวพื้นเมืองซึ่งแยกออกไปอยู่ในเขตของฝรั่งเศส การกระทำนี้ของฝรั่งเศสเป็นการทำลายอำนาจของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นอย่างมากและสร้างความยากลำบากอย่างยิ่งในการรับภาระเกี่ยวกับการพิจารณาคดีปัญหาเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหารและที่สำคัญคือ ทำให้ประเทศฝรั่งเศสมีพื้นฐานอันถาวรในการแทรกแซงกิจการภายในสร้างความกดดันและพยายามทำให้รัฐบาลประเทศสยามตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของตน

⁵ ไกรฤกษ์ นานา, “คันทรันตโกสินทร์ 2 เทตพระเกียรติ 100 ปี วันสวรรคต รัชกาลที่ 5,” (โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด นนทบุรี, 2013).

⁶ หลวงพระบาง (ลาว) คือ เป็นเมืองเอกของแขวงหลวงพระบาง ประเทศลาวอยู่ทางภาคเหนือของประเทศ ตัวเมืองตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงและแม่น้ำคาน.

⁷ ใช้เรียกกลุ่มประเทศอินโดจีน ที่ยังไม่ได้มีการแบ่งประเทศที่ชัดเจน.

ความเข้าใจผิดทั้งหลายที่ปรากฏขึ้นเกี่ยวกับกรณีที่กำลังกล่าวถึงข้างต้นนี้ ทางสยามยังมองไม่เห็นข้อยุติเพราะไม่มีใครใส่ใจคำร้องและคำอธิบายของสยามและดูเหมือนว่ารัฐบาลของฝรั่งเศสจะไม่รีบเร่งแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ของตนกับราชอาณาจักรสยามให้เด็ดขาดตามมาตราที่ 5 ซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อตกลง ปี ค.ศ. 1893 และลงมือกำหนดระเบียบทางด้านศุลกากรและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการค้าในบริเวณพรมแดนและเริ่มลงมือทบทวนข้อตกลง ปี ค.ศ. 1856 ด้วยเช่นกัน ประเทศฝรั่งเศสพยายามที่จะรักษาความไม่ชัดเจนในภารกิจทั้งหมดโดยเจตนาเพื่อจะใช้เหตุการณ์เหล่านี้เพื่อผลประโยชน์ของนโยบายของตน นอกจากนี้ชาวฝรั่งเศสยังดำเนินการเข้ายึดครองจังหวัดที่ติดกันของประเทศสยามที่ได้ยึดครองไว้ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1891 คือพระตะบอง⁸ และอันกอร์⁹ การที่ประเทศฝรั่งเศสยังยึดครอง 3 จังหวัดนี้ทำให้ประเทศฝรั่งเศสยังคงมีเครื่องมือที่สำคัญมากอยู่ในมือที่จะใช้กดดันรัฐบาลท้องถิ่น¹⁰

ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสมีความตึงเครียดมากขึ้นคือ การเอนเอียงเข้าหาอังกฤษอย่างเห็นได้ชัดเจนของสยาม ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจของพระมหากษัตริย์ของฝรั่งเศสที่มีต่ออังกฤษ รวมทั้งทรงเกรงกลัวอันตรายที่อังกฤษได้ให้คำแนะนำแก่กษัตริย์ของสยามว่า หากสยามใกล้ชิดกับอังกฤษ สยามจะสามารถรอดพ้นจากการยึดดินแดนจากฝรั่งเศสได้¹¹ ทั้งนี้สยามค่อนข้างมีความไม่พอใจกับความคิดกดดันและการใช้อิทธิพลของอังกฤษ แต่สยามก็จำเป็นต้องยอมทำตามอังกฤษเพราะความเกรงกลัวฝรั่งเศส อีกทั้งสยามก็ไม่สามารถถ่วงดุลอำนาจกับประเทศอังกฤษได้¹²

⁸ พระตะบอง คือ เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศกัมพูชา อยู่ทางภาคตะวันตกของประเทศ มีเขตติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว และจังหวัดจันทบุรี พื้นที่นี้อดีตเคยเป็นจังหวัดพระตะบองในมณฑลบูรพาของสยาม.

⁹ อันกอร์ คือ เมืองพระนคร.

¹⁰ นรนิติ เศรษฐบุตร, 100 ปี ความสัมพันธ์ สยาม-รัสเซีย: คำแปลเอกสารประวัติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาชัยธรรมศาสตร์, 1997): 3-21, อ้างถึงใน หอจดหมายเหตุการเมืองระหว่างประเทศ จักรวรรดิรัสเซีย หมวดจีน. หมายเลขแฟ้มเอกสาร 103 ต้นฉบับภาษารัสเซีย เรื่อง ร่างคำสั่งลับของกระทรวงการต่างประเทศรัสเซียซึ่งพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ทรงเห็นชอบถึงนาย อา.เย. โอลารอฟสกี อุปทูตรัสเซียประจำบางกอก.

¹¹ นรนิติ เศรษฐบุตร, เพิ่งอ้าง, น.51, อ้างถึงใน หอจดหมายเหตุการเมืองระหว่างประเทศ จักรวรรดิรัสเซีย หมวดญี่ปุ่น. หมายเลขแฟ้มเอกสาร 1779 ต้นฉบับภาษารัสเซีย.

¹² เพิ่งอ้าง, (101-110), ดูเพิ่มใน หมายเลขแฟ้มเอกสาร 1781 ต้นฉบับภาษารัสเซีย ตีพิมพ์ใน “การเมืองของประเทศทุนนิยม” (186-189).

ในด้านอื่นๆ อังกฤษไม่หยุดที่จะขยายความต้องการของตนเข้าไปตลอดแหลมมลายู ความพยายามเข้าครอบครองมะลิกายังมีความสำคัญยิ่งขึ้น หากคำนึงถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้น ในอนาคตในการขุดคลองทะเลลูกคอดกระ เนื่องจากคลองสายนี้ไม่เพียงแต่จะลดระยะทางในการคมนาคมระหว่างประเทศ แต่ยังมีมีความสำคัญในด้านคมนาคมภายในท้องถิ่นที่สะดวกสบายยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นผลประโยชน์ที่สำคัญที่ประเทศอังกฤษจะได้รับจากประเทศเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน

จากทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นว่าสถานการณ์ของสยามขณะนั้นที่ทั้งฝรั่งเศส และอังกฤษค่อยๆ กัดต้นสยาม โดยทั้ง 2 ประเทศกระทำการที่ทำให้ตนบรรลุความมุ่งหมายที่ได้วางไว้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ที่มีการศึกษามีความคิดก้าวหน้าและ ต้องการพัฒนาประเทศ ท่านทรงมองเห็นอันตรายที่มีต่อประเทศของพระองค์เนื่องจากการต่อสู้ที่ไม่ เท่าเทียมกันกับบรรดาประเทศเพื่อนบ้านและต้องการแสวงหาการสนับสนุนจากภายนอก เพื่อเป็นการช่วยเหลือสยามในการรักษาอธิปไตยของตนและปฏิบัติตามวิถีทางความเจริญและก้าวหน้าอย่าง สันติ

ตามพระศนะของสยามมองว่าประเทศรัสเซียเป็นผู้ถือหลักการสูงสุดของความยุติธรรม และเป็นธรรมในนโยบายการต่อต้านการยึดครอง และการบังคับขู่เข็ญที่ทั้งฝรั่งเศสและอังกฤษกระทำ กับสยาม

ในทัศนะของชาวสยามวิธีการเดียวที่จะหาข้อยุติและสร้างความยุติธรรมคือ การหา อนุญาโตตุลาการหรือชาติมหาอำนาจที่ 3 เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหานี้ และในตอนนี้อย่างไรก็ตามไม่มีประเทศใดที่ เหมาะสมและเป็นกลางเท่ากับประเทศรัสเซีย

เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวทรงตัดสินใจไปประพาสยุโรปเป็นระยะเวลา 9 เดือน ในระหว่างวันที่ 7 เมษายน จนกระทั่ง 16 ธันวาคม ปี ค.ศ. 1897¹³ ซึ่งมันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการทางการ ทูตเพื่อต้องการที่จะยกระดับฐานะของประเทศสยาม และเพื่อแสวงหาพันธมิตรเพื่อคานอำนาจกับ ประเทศฝรั่งเศสซึ่งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการทางการทูตของสยามว่า พระเจ้า ชาร์นีโคลัสที่ 2 ทรงเป็นมิตรที่ดีและนำเกรงขามของประเทศสยาม

¹³ ในวันที่ 3-11 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 1897 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เดินทางเยือนประเทศรัสเซีย และต่อมาวันที่ 12 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 1897 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เดินทางต่อไปยังประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมัน ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส.

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้พบกับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ในวันที่ 3-11 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 1897 ทำให้นำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างทั้ง 2 ประเทศเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1897 เพื่อการใช้ประเทศรัสเซียมาช่วยถ่วงดุลอำนาจกับทางประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส¹⁴

จากนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเล่าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ถึงเรื่องที่กำลังถูกคุกคามจากฝรั่งเศส โดยหลังจากนั้นทั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ได้ทรงมีการฉายพระบรมรูปคู่กัน จากนั้นพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ได้ทรงมีรับสั่งให้นำภาพนี้ไปลงหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่ออกในเมืองหลวงของประเทศต่างๆ ในยุโรป และเมื่อภาพนี้ได้ไปปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ที่กรุงปารีสก็ได้เกิดผลในทันที เพราะประเทศฝรั่งเศสได้ส่งถอนกองทัพทหารของตนเองออกไปจากเมืองจันทบุรี และได้ยุติการรุกรานประเทศไทยนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

การกระทำของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงการดำเนินวิเทโศบายชั้นสูงหรือทรงแสดงการทูตชั้นเยี่ยมเพื่อยับยั้งการรุกรานประเทศสยามของชาติมหาอำนาจในยุโรป โดยแสดงให้เห็นทั่วโลกเห็นประจักษ์ถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างพระกษัตริย์ของทั้ง 2 ประเทศ เท่ากับการประกาศให้ชาติอื่นๆ ระบุว่า “กษัตริย์องค์นี้เป็นเพื่อนของฉันนะ” ชาติที่คิดจะรุกรานประเทศไทยต่อไปก็ต้องหยุดชะงัก เพราะในสมัยนั้นประเทศรัสเซียเป็นที่น่าเกรงขามของชาติอื่นๆ ในยุโรป¹⁵

แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศรัสเซียก็ไม่สามารถแสดงบทบาทได้มากนักในความขัดแย้งระหว่างประเทศสยามและประเทศฝรั่งเศส เพราะประเทศรัสเซียเป็นพันธมิตรของประเทศฝรั่งเศส อีกทั้งยังต้องมีการพึ่งพาทางการเงินจากประเทศฝรั่งเศส ดังนั้นบทบาทของรัสเซียเป็นไปในเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการกดดันทางการทูต เพราะประเทศรัสเซียเองก็ยังมีปัญหาทั้งภายในและภายนอก ประเทศรัสเซียจึงไม่สามารถแสดงบทบาทได้มากเท่าที่ประเทศไทยต้องการ

¹⁴ ธงทอง จันทรางศุ, พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ใน ของเพื่อนให้: การครบรอบ 110 ปี ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับรัสเซีย, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2550).

¹⁵ สุบรรณ เสวตมาลย์, ภาพที่ช่วยให้ สยามยังอยู่ยัง ยืนยง, (สมบัติของห้องสมุดกระทรวงการต่างประเทศ).

ภาพที่ 2.1 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงฉายพระบรมรูปคู่กับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งประเทศรัสเซีย ที่พระราชวังปีเตอร์ฮอฟ (Peterhof) เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม ร.ศ. 116 (ปี ค.ศ. 1897) ในการเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก อีกทั้งภาพนี้ยังช่วยให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการถูกล่าอาณานิคมจากตะวันตกอย่างฝรั่งเศสและอังกฤษอีกด้วย, ภาพจากหนังสือ ภาพที่ช่วยให้สยามอยู่ยั้ง ยืนยง.¹⁶

ต่อมาโดยพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ได้ส่งนายอา.เย โอรารอฟสกี (ตอนนั้นเป็นอุปทูตรัสเซียประจำประเทศสยาม) มาจัดการปัญหาระหว่างสยามกับฝรั่งเศสและพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ได้กระชับให้ นายอา.เย โอรารอฟสกี ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับพื้นฐาน 4 ประการ¹⁷ คือ

1. การกระทำทุกอย่างของท่านต้องสะท้อนให้เห็นถึงน้ำพระทัยอันเมตตากรุณาของสมเด็จพระจักรพรรดิที่ทรงมีต่อพระมหากษัตริย์เป็นส่วนพระองค์และต่อชะตากรรมของราษฎรที่พระองค์ปกครอง

¹⁶ สุบรรณ เศวตมาลย์, *ภาพที่ช่วยให้สยามอยู่ยั้ง ยืนยง*, (ห้องสมุดกระทรวงการต่างประเทศ): 1, อ้างถึงใน “หนังสือพิมพ์ลิลลัสตราของ” (L'illustration) ของฝรั่งเศส เดือนกันยายน ปี ค.ศ. 1897.

¹⁷ นรนิติ เศรษฐบุตร, *100 ปี ความสัมพันธ์ สยาม-รัสเซีย: คำแปลเอกสารประวัติศาสตร์*, 57-59.

2. การกระทำของท่านต้องตอบสนองความจริงใจและไม่ตรีจิต ซึ่งประเทศสยามถือเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ของตนกับประเทศรัสเซียเช่นเดียวกัน

3. การกระทำของท่านไม่ควรจะเป็นไปเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ และไม่ควรรพยายามที่จะให้ได้มาซึ่งการได้เปรียบ

4. ท้ายที่สุดการกระทำของท่านต้องสนองตอบความต้องการของประเทศสยามซึ่งต้องการความเอาใจใส่ต่อผลประโยชน์ของเขาจากประเทศรัสเซีย และต้องการให้ประเทศรัสเซียให้การสนับสนุนด้านคุณธรรมที่จำเป็นในการต่อสู้อันไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศสยามกับประเทศฝรั่งเศส

ซึ่งหากท่านตั้งอยู่บนพื้นฐานนี้ ท่านจะได้รับความไว้วางใจจากพระมหากษัตริย์และเหล่าที่ปรึกษาของพระองค์ได้ไม่ยาก และในสยามจะมีฐานะที่มีเกียรติและมีอิทธิพลของผู้แทนของประเทศมหาอำนาจอันยิ่งใหญ่และการที่รัสเซียสามารถช่วยเหลือสยามได้ จะส่งผลให้รัสเซียสามารถขัดขวางการขยายอิทธิพลของอังกฤษในแถบอินโดจีน

นอกจากนี้รัสเซียได้มีแนวคิดที่จะดำเนินการใกล้เคียงอย่างเป็นเอกเทศโดยสมบูรณ์คือการที่ไม่เข้าข้างใครและไม่ขึ้นอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

นายอา.เย โอรารอฟสกี จะต้องทำให้ผู้แทนฝรั่งเศสรู้จักความพอดีเพื่อให้ผู้แทนของฝรั่งเศสหันมาเอาใจใส่ต่อคำเรียกร้องอันชอบธรรมของสยามมากขึ้นและพยายามไม่ให้ฝรั่งเศสทำร้ายอังกฤษเพราะถ้าฝรั่งเศสทำแบบนั้นจะทำให้อังกฤษมีข้ออ้างในการดำเนินกลอุบายในบริเวณฝั่งแม่น้ำ¹⁸

ดังนั้นการกระทำของ นายอา.เย โอรารอฟสกี ในทุกๆ ด้านที่กล่าวมาแล้วต้องมีลักษณะเป็นการใกล้เคียงซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบายของรัสเซียและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดข้ออ้างทุกอย่าง ซึ่งผู้ที่เป็นปรปักษ์กับประเทศรัสเซียใช้ในการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศสยาม¹⁹

¹⁸ เฟ็งอ้าง, ดูเพิ่มเติม ใน หอจดหมายเหตุการเมืองระหว่างประเทศ จักรวรรดิรัสเซีย หมวดจีน ต้นฉบับภาษารัสเซีย. หมายเลขแฟ้มเอกสาร 103 (3-21).

¹⁹ เฟ็งอ้าง, ดูเพิ่มเติม ใน หมายเลขแฟ้มเอกสาร 103, 26-27.

2.2 การดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยต่อรัสเซียในช่วงที่เกิดรัฐประหารในไทย ปี ค.ศ. 2014-2016 ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

ยุคสมัยปัจจุบันได้เกิดรัฐประหารขึ้นในประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2014 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ โคนรัฐบาลรักษาการนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล นับเป็นรัฐประหารครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ไทย รัฐประหารดังกล่าวเกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์การเมืองซึ่งเริ่มเมื่อเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2014 เพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ และอิทธิพลของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในการเมืองไทย โดยผลกระทบของการทำรัฐประหารจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเพิ่มขึ้นอีกหากไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ภายในเดือนมิถุนายนเนื่องจากในภาวะปกติงบประมาณจะต้องเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาภายในเดือนพฤษภาคม เมื่อไม่มีรัฐบาลก็จะมีงบประมาณ ปี ค.ศ. 2015 ไม่มีการลงทุนใหม่ๆ โดยรัฐบาลรวมถึงนักลงทุนต่างชาติได้หยุดและชะลอการลงทุนในปีนี้ และมีแนวโน้มที่จะชะลอการลงทุนและย้ายฐานการผลิตออกจากประเทศไทย แม้ว่าเศรษฐกิจโลกจะเพิ่มขึ้นแต่เมื่อเกิดรัฐประหารขึ้นคู่ค้าไม่กล้าสั่งซื้อสินค้าจากประเทศไทย โดยนักลงทุนต่างชาติจะรอดูสถานการณ์หลังการทำรัฐประหารก่อน ทำให้เกิดการชะลอตัวของการส่งออกและไม่น่าจะทำได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้มีอัตราการเติบโตร้อยละ 5 และก่อให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอย่างมากและทำให้สูญเสียรายได้กว่าแสนล้านบาทในช่วงที่เหลือของปี

ประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่ามี การปกครองในรูปแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ดังนั้นการเกิดรัฐประหารของประเทศไทยย่อมส่งผลกระทบต่อสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปแสดงความไม่เห็นด้วยและโจมตีกับการเกิดรัฐประหารในประเทศไทยผ่านการเตือนในรูปแบบต่างๆ คือ สหภาพยุโรป (European Union) ได้มีการประกาศเตือนทางประเทศไทยเกี่ยวกับปัญหาการกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย (IUU) รวมทั้งปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ซึ่งอาจจะทำให้ประเทศสหรัฐฯคว่ำบาตรประเทศไทยในอนาคตได้ ถ้าประเทศไทยยังไม่มี การปรับปรุงเรื่องปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับทางการเมืองเพราะการเกิดรัฐประหารเป็นสิ่งที่ผิดกับหลักการของสหรัฐฯ ที่ต้องการให้เป็นไป ดังนั้นจึงทำให้เกิดผลที่ตามมาในรูปแบบต่างๆ เพื่อจัดการกับประเทศไทย เพราะการแก้ไข

ปัญหาต่างๆ ที่ประเทศสหรัฐฯ ใช้พิจารณากับประเทศไทยเห็นได้ว่ามันไม่ได้ทำตามขั้นตอน แต่เป็นการใช้เรื่องของการจัดอันดับประเทศเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อทำลายเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ของประเทศไทยเพราะการเกิดรัฐประหารขึ้นในประเทศไทย มันคือการแสดงให้เห็นว่าการมีระบบการปกครองที่แตกต่างจากสหรัฐฯ

ดังนั้นการกระชับความสัมพันธ์กับทางประเทศรัสเซียให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น จึงเป็นวิธีทางการทูตเพื่อที่จะเป็นการแสดงให้เห็นประเทศสหรัฐฯ เห็นว่าประเทศไทยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาทางด้านตะวันตกเพียงอย่างเดียว แต่ประเทศไทยยังคงมีพันธมิตรที่น่าเกรงขามอย่างประเทศรัสเซีย นอกจากนี้ประเทศไทยและประเทศรัสเซียยังมีการตกลงที่จะนำไปสู่ความร่วมมือที่ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ทั้งในระดับรัฐบาล ระดับเอกชน รวมถึงระดับประชาชนของทั้ง 2 ประเทศ

นอกจากนี้ถ้าย้อนกลับไปดูความสัมพันธ์ทางด้านการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซียในช่วงปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ามูลค่าการค้าระหว่าง 2 ประเทศได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับประเทศรัสเซียมาอย่างต่อเนื่อง และมีมูลค่าการค้าระหว่างกันสูงขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่ามูลค่าการค้าระหว่างกันนั้นจะมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่การดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าก็ดำเนินต่อมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งภาพรวมของเศรษฐกิจของทั้ง 2 ประเทศเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการค้าของประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย

ตารางที่ 2.1 มูลค่าการส่งออก-นำเข้า และดุลการค้าระหว่างไทยกับรัสเซีย ค.ศ. 2000-2012

มูลค่า: ล้านเหรียญสหรัฐ (สัดส่วน: ร้อยละ)

ปี ค.ศ.	มูลค่าการส่งออก	สัดส่วน	มูลค่าการนำเข้า	สัดส่วน	ดุลการค้า
2000	78.97	0.35	377.53	0.11	-298.56
2001	81.06	0.12	314.10	0.51	-233.05
2002	150.53	0.22	499.50	0.78	-348.97
2003	272.92	0.34	577.52	0.77	-304.61
2004	300.89	0.31	1015.16	1.08	-714.27
2005	324.82	0.29	1606.93	1.36	-1282.10
2006	385.12	0.30	1272.50	0.99	-887.37
2007	616.23	0.40	1537.84	1.10	-921.64
2008	959.11	0.54	2,862.41	1.60	-1903.30
2009	405.69	0.27	1691.96	1.27	-1286.28
2010	771.13	-	3224.71	-	-2453.59
2011	1149.51	-	4518.47	-	-3368.48
2012	1132.82	-	4056.19	-	-2923.37
2013 (ม.ค.-ก.ย.)	888.20	-	25,314.40	-	-1643.19

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, มูลค่าการส่งออก-นำเข้า และดุลการค้าระหว่างไทยกับรัสเซีย ปี ค.ศ. 2000-2012, <http://www.dtn.go.th/filesupload/files/country/cis/Russia2Sheets13.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 2014).

โอกาสของประเทศไทยที่จะส่งออกสินค้าไปยังประเทศรัสเซียมีสูงเนื่องจากตลาดของประเทศรัสเซียเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ และมีจำนวนผู้บริโภคประมาณ 150 ล้านคน จากการสำรวจ

ของแมคคินซีย์ (McKinsey) ระบุว่าประเทศรัสเซียเป็นตลาดบริโภคที่น่าสนใจมากที่สุดในโลกเพราะสินค้าที่มีความต้องการสูง และยังมีการผลิตที่ไม่เพียงพอต่อผู้บริโภค²⁰

สินค้าของประเทศไทยยังเป็นที่ต้องการของตลาดประเทศรัสเซียเพราะทั้งประเทศไทยและประเทศรัสเซียมีการผลิตสินค้าที่แตกต่างกัน โดยประเทศไทยจะผลิตสินค้าจำพวกข้าว เนื้อสัตว์ สินค้าการเกษตร แต่ประเทศรัสเซียจะผลิตสินค้าประเภทเหล็ก น้ำดิบ ก๊าซธรรมชาติ ดังนั้นประเทศไทยจึงควรใช้โอกาสนี้ในการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซีย เพราะต่อไปในอนาคตประเทศไทยสามารถมีลู่วางการขยายตลาดใหม่ เพื่อเป็นการระบายสินค้ารวมทั้งเป็นหลักประกันความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย

²⁰ Yaw Agyenim-Boateng, "Winning in Africa's consumer market," McKinsey, <http://www.mckinsey.com/industries/consumer-packagedgoods/our-insights/winning-in-africas-consumer-market> (accessed February 15, 2016).

บทที่ 3

เปรียบเทียบบริบทของการเยือนรัสเซียของผู้นำสยามกับผู้นำไทยในสมัยปัจจุบัน

การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยต่อรัสเซีย ทั้งในสมัยของผู้นำสยามกับผู้นำไทยในสมัยปัจจุบัน มีปัจจัยในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาในการเมืองภายในของประเทศไทย ในทั้ง 2 ยุคสมัยนี้ต่างมีนโยบายของการดำเนินนโยบายทางการทูตที่ต่างแตกต่างกันออกไป แต่ละยุคสมัยของการดำเนินนโยบายต่างประเทศก็จะมีบริบทที่แตกต่างกันออกไปด้วย แต่สิ่งที่สำคัญและเป็นเหตุผลหลักของการดำเนินการทางการทูตคือเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและการนำมาซึ่งความสงบของประเทศชาติ

3.1 สภาพแวดล้อมทางการเมืองโลกที่ทำให้เกิดการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องขอความช่วยเหลือประเทศรัสเซียเพื่อที่จะเข้ามาช่วยถ่วงดุลอำนาจกับทางตะวันตก อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นประเทศทางตะวันตกอย่างฝรั่งเศสและอังกฤษเห็นว่าประเทศไทยกับประเทศรัสเซียเป็นพันธมิตรกัน ทำให้ประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษต้องพินิจและไตร่ตรองในการคิดที่จะล่าอาณานิคมและยึดประเทศไทยเป็นเมืองขึ้นให้ถึถ้วนมากกว่านี้

อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องการที่จะทำให้ประเทศมีความทันสมัยพัฒนาประเทศไม่ให้ประเทศตะวันตกอย่างอังกฤษและฝรั่งเศสมองว่าประเทศไทยเป็นประเทศด้อยพัฒนา ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชประสงค์เสด็จประพาสยุโรปเพื่อต้องการศึกษาวิทยาการต่างๆ และกิจการบ้านเมืองของประเทศนั้นๆ และนำมาพัฒนาและปรับปรุงประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรือง

ส่วนในสมัยของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ประเทศไทยได้ถูกสหภาพยุโรปและประเทศสหรัฐฯ ใช้มาตรการกีดกันทางการค้าและลดระดับมูลค่าการส่งออก ซึ่งเป็นผลมาจากการทำ

รัฐประหารในประเทศไทย ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพันธมิตรอื่นๆ นอกเหนือจากพันธมิตรอย่าง ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐฯ เพื่อให้ประเทศไทยจะได้มีจุดยืนในเวทีโลก

3.1.1 สภาพแวดล้อมทางการเมืองโลกที่เกิดขึ้น ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897)

สยามต้องการให้ประเทศรัสเซียเข้ามาช่วยในการถ่วงดุลอำนาจและเพื่อต่อต้านการล่าอาณานิคมจากประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ เพื่อให้ประเทศรัสเซียเป็นพันธมิตรที่ดีในการคุ้มครองสยามและยังช่วยสร้างอำนาจความสมดุลทางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกเพื่อไม่ให้ประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสเข้ามารุกรานสยาม อีกทั้งพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งรัสเซียยังทรงช่วยสถาปนาความสัมพันธ์ฉันมิตรประเทศระหว่างประเทศสยามกับประเทศฝรั่งเศสให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ประเทศฝั่งตะวันออกและฝั่งเอเชียทั้งประเทศที่ถูกล่าอาณานิคมหรือประเทศที่เป็นอิสระประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ถึงความเป็นมหาอำนาจของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ว่าท่านจะสามารถช่วยรักษาเอกราชของประเทศที่เป็นอิสระและรักษาความเป็นเอกราชของประเทศที่เป็นเมืองขึ้นได้ ประชาชนเหล่านั้นตระหนักดีถึงพระบรมเดชานุภาพของพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซียว่าทรงมีคุณธรรมและท่านจะปฏิบัติต่อชีวิตของผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา และมีความเมตตากรุณาเท่าที่จะทำได้¹

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นยุคแห่งการล่าอาณานิคมของยุโรปตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส ในช่วงเวลาเดียวกันอังกฤษได้เริ่มคุกคามสยามด้วยการส่ง นายเฮนรี เบอร์นี (Henry Burney) เป็นทูตมาเจรจาเกี่ยวกับรัฐต่างๆ บนคาบสมุทรมาลายู ชัยชนะที่ประเทศอังกฤษมีต่อประเทศพม่า ทำให้สยามตระหนักว่าประเทศอังกฤษมีอำนาจทางทหารเหนือกว่า สยามจึงยอมรับข้อเสนอของประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. 1855 ประเทศอังกฤษได้ทำสัญญาการค้าที่เรียกว่า สนธิสัญญาเบาว์ริง² (Treaty of Friendship and Commerce between the British Empire and the Kingdom of Siam) เป็นผลให้สยามต้อง

¹ นรนิติ เศรษฐบุตร, 100 ปี ความสัมพันธ์ สยาม-รัสเซีย: คำแปลเอกสารประวัติศาสตร์, บันทึกของนาย อา.เย. โอลา รอฟสกี กงสุลใหญ่ประจำนิวยอร์ก ถึงกระทรวงการต่างประเทศรัสเซียเกี่ยวกับตะวันออกไกล 11 กันยายน ค.ศ. 1897 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยารามศาสตร์, 1997): 44 อ้างถึงใน หอจดหมายเหตุการเมืองระหว่างประเทศ จักรวรรดิรัสเซีย หมวดญี่ปุ่น. หมายเลขเพิ่มเอกสาร 1779 (23-34) ดัชนีฉบับภาษารัสเซีย.

² B.J. Terwiel, *Bowing the Kingdom and People of Siam*, (Oxford in Asia Historical repr., Oxford: Oxford University Press, Vol. 2), 226.

เสียผลประโยชน์ทางการค้าและสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้แก่ประเทศอังกฤษ และต่อมาประเทศฝรั่งเศสก็เริ่มแผ่อิทธิพลเข้าไปในดินแดนสยาม โดยอ้างว่าจะขอเข้าไปดูแลประเทศกัมพูชา ทำให้ทางฝ่ายสยามต้องยินยอมเพราะไม่อาจต้านทานอำนาจของประเทศฝรั่งเศสได้

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องการที่จะทำให้สยามมีความทันสมัยมีการพัฒนาประเทศ ไม่ให้ประเทศตะวันตกอย่างอังกฤษและฝรั่งเศสมองว่าสยามเป็นประเทศด้อยพัฒนา ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชประสงค์เสด็จประพาสยุโรป เพื่อต้องการศึกษาวิทยาการต่างๆ และกิจการบ้านเมืองของประเทศนั้นๆ และนำมาพัฒนาและปรับปรุงสยามให้เจริญรุ่งเรือง พระองค์ทรงริเริ่มนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาใช้เพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ อาทิ สร้างถนน ขุดคลอง จัดให้มีการปกครอง ไฟฟ้า ปรินซ์นิย โทเลข รถไฟ เป็นต้น และเพื่อเจริญสัมพันธ์มิตรกับมหาอำนาจตะวันตก ทำให้สายตาของชาวต่างชาติมองสยามต่างจากประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ และด้วยการวางวิเทโศบายทางการทูตกับชาติตะวันตกอย่างเหมาะสม ยอมรับว่าชาวยุโรปเป็นชาติที่เจริญให้เกียรติและยกย่องพร้อมกับเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติบางอย่าง เพื่อให้เห็นว่าสยามไม่ใช่ชนชาติบ้านป่าเมืองเถื่อน อาทิ ให้ข้าราชการสวมเสื้อเวลาเข้าเฝ้า นอกจากนี้ยังยอมผ่อนปรนอย่างชาญฉลาด แม้จะเสียผลประโยชน์หรือดินแดนไปบ้าง แต่ก็เป็นส่วนน้อยยังสามารถรักษาส่วนใหญ่ไว้ได้ ทำให้สยามคงความเป็นชาติที่มีเอกราชมาได้ตลอด

มีการเลิกทาสและมีการปรับปรุงระบบราชการของสยาม รวมถึงการก่อตั้งกระทรวง ทบวง กรม พร้อมกันนั้นยังทรงปฏิรูปการศึกษาตามแบบตะวันตก เพื่อให้คนสยามทุกคนได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเจ้านายหรือบุตรหลานขุนนาง รวมทั้งราษฎรสามัญชนที่พ้นจากความเป็นไพร่หรือทาส ถ้าบุคคลใดมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดก็จะมีโอกาสเดินทางไปศึกษาต่อยังประเทศตะวันตกโดย พระบรมราชานุเคราะห์จากผลการปฏิรูปการศึกษา ทำให้คนไทยบางกลุ่มที่ได้รับการศึกษาตามแบบตะวันตก เริ่มรับเอากระแสความคิดเกี่ยวกับการเมืองสมัยใหม่ที่ยึดถือรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศมาจากตะวันตก และมีความปรารถนาที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองเกิดขึ้นในสยาม ทรงปฏิรูปประเทศเข้าสู่ความทันสมัย สังคมสยามก็เริ่มก้าวเข้าสู่ความมีเสรีในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น โดยเริ่มเปิดโอกาสสื่อมวลชนเสนอความคิดเห็นต่อสาธารณชนได้ค่อนข้างเสรี ดังนั้นประเทศมหาอำนาจตะวันตกไม่สามารถนำปัญหาเรื่องความล้ำหลังหรือกล่าวหาว่าสยามมีลักษณะป่าเถื่อน มาเป็นข้ออ้างเพื่อที่เข้ามาช่วยสร้างความเจริญให้ด้วยการเข้า

มายึดครองสยาม การปรับโครงสร้างทางสังคมด้วยการเลิกทาสจึงเป็นการลดกระแสกดดันของลัทธิจักรวรรดินิยมได้ พระองค์จึงเร่งปรับปรุงและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

การรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ชาติตะวันตกอ้างเอาดินแดนไปยึดครองอีกถ้าอำนาจของรัฐบาลกลางแผ่ไปถึงอาณาเขตใดก็เป็นการยืนยันว่าเป็นอาณาเขตของสยามและมีการจัดตั้งศาลและกฎหมายที่มีมาตรฐาน จากการที่สยามยอมเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตในรัชกาลที่ 4 เป็นเพราะประเทศอาณานิคมอ้างว่าศาลสยามไม่มีคุณภาพและไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้น รัชกาลที่ 5 จึงทรงพระราชดำริที่จะปรับปรุงการศาลยุติธรรมและกฎหมายสยามให้เป็นสากลมากขึ้น

3.1.2 สภาพแวดล้อมทางการเมืองโลกที่เกิดขึ้น ในสมัยของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่วงการเกิดรัฐประหารในประเทศไทย (ปี ค.ศ. 2014 – 2016)

การเกิดรัฐประหารในประเทศไทยทำให้ประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปมีท่าทีบีบบังคับรัฐบาลไทยกล่าวหาประเทศไทยไม่เป็นประชาธิปไตยมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนทำให้ประเทศสหรัฐฯ ต่อด้านรัฐบาลทหารไทย

การทำรัฐประหารในประเทศไทย ครั้งที่ 13 ปี ค.ศ. 2014 โดยรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ ทำให้ประเทศในยุโรปตะวันตกและประเทศสหรัฐฯ ต่อด้านและไม่เห็นด้วยเพราะประเทศเหล่านี้ไม่สามารถที่จะยอมรับอุดมการณ์ของรัฐบาลที่ไม่ได้เป็นรัฐบาลพลเรือน³ ทำให้ประเทศไทยต้องอยู่ในสถานะที่ถูกโดดเดี่ยวประเทศไทยตอนนี้ถูกสหภาพยุโรปและประเทศสหรัฐฯ ใช้มาตรการกีดกีดทางการค้า ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องหาพันธมิตรอื่นๆ นอกเหนือจากพันธมิตรดั้งเดิมอย่าง ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐฯ เพื่อที่ประเทศไทยจะได้มีจุดยืนในเวทีโลก ประเทศไทยรู้ว่าประเทศสหรัฐฯ ใช้มาตรการกีดกีดทางการค้ากับประเทศไทยในเรื่องปัญหาแรงงาน ยุโรปตะวันตกออกมาประกาศว่าประเทศไทยมีการทำประมงผิดกฎหมายไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตะวันตกตั้งไว้ ดังนั้นการมองหาพันธมิตรอื่นๆ อาทิ ประเทศจีน ประเทศอินเดีย และประเทศรัสเซียเพื่อเป็นทางเลือกและเป็นทางออกให้กับประเทศไทยในขณะเดียวกันก็ทำให้บรรดามหาอำนาจเก่าๆ เหล่านี้มีความรู้สึกเกรงใจประเทศไทยในการไปเยือนประเทศรัสเซียของนายประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของประเทศไทยเป็นการส่งสัญญาณให้

³ รัฐบาลพลเรือน (Civil Government) คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นทั่วโลกกล่าวคืออำนาจสูงเป็นของประชาชนโดยวิธีการปกครองตนเองผ่านผู้แทนที่มาจากประชาชนหรือเป็นตัวแทนเสียงส่วนใหญ่ของประเทศ.

ตะวันตกรับรู้่ว่าประเทศไทยสามารถที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศได้อย่างมีศักดิ์ศรีโดยไม่เกรงกลัวมหาอำนาจอื่นๆ ที่ประเทศไทยเคยมีความสัมพันธ์อันดีด้วย ไม่ว่าจะเป็นสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส หรือแม้แต่ประเทศสหรัฐฯ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการค้าการลงทุนและการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ อาทิ ประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปได้กีดกันในด้านสินค้าการส่งออกของประเทศไทย โดยเมื่อนานมาแล้วประเทศสหรัฐฯ ได้มีการลดหรือปรับระดับมาตรฐานของประเทศไทยในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาการค้ามนุษย์ที่สหภาพยุโรป (EU) กำลังประเมินประเทศไทยว่าจะผ่านเกณฑ์หรือไม่ ตามระเบียบว่าด้วยการป้องกันต่อต้านและอย่างปัญหาจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ไม่มีการรายงานและไร้การควบคุมทำให้สินค้าทางการประมงของประเทศไทยเข้าไปตีตลาดในสหภาพยุโรป โดยประเทศสหรัฐฯ ได้กล่าวหาว่าสินค้าทางการประมงของประเทศไทยมีราคาถูก ใช้แรงงานทาส ทำให้สถานการณ์ในปัจจุบันสหภาพยุโรปจึงขอระงับการนำเข้าสินค้าจากประเทศไทย โดยการให้ใบเหลือง⁴ เป็นการชั่วคราว และได้มีการกำชับและสั่งให้ประเทศไทยไปปรับปรุงปัญหานี้เพราะถ้าประเทศไทยยังไม่มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ต่อไปในอนาคตอาจมีการออกใบแดง⁵ แก่ประเทศไทย จากสถิติชี้ว่าประเทศไทยมีสัตว์น้ำที่จับได้มาจากการทำประมง (IUU) คิดเป็นร้อยละ 19 ของการจับสัตว์น้ำทั้งหมดในโลก คิดเป็นมูลค่าการค้าประมาณ 1 หมื่นล้านยูโรและมีสินค้าประมงที่มาจากการทำประมงผิดกฎหมายที่นำเข้ามาสู่ตลาดสหภาพยุโรปประมาณปีละ 500,000 ตัน หรือมูลค่าประมาณ 1.1 พันล้านยูโร สหภาพยุโรปถือว่าการทำประมงเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เปรียบเสมือนการประกอบอาชญากรรมข้ามชาติในฐานะที่เป็นตลาดหลักที่บริโภคและนำเข้าสินค้าประมงมากที่สุดในโลก สหภาพยุโรปจึงได้ตั้งประกาศปณิธานไว้อย่างแน่ชัดว่าจะไม่ซื้อหรือนำเข้าสินค้าที่มาจากแหล่งที่มีการทำประมงคือสินค้าประมงจากประเทศที่สามต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดตามกฎหมายระเบียบ ของสหภาพยุโรปเท่านั้นจึงจะสามารถส่งไปขายยังตลาดสหภาพยุโรปได้⁶ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เหมือนเป็นการ

⁴ ใบเหลือง คือ การที่สหภาพยุโรปกำหนดให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงที่จะถูกจัดให้เป็นประเทศที่ไม่ให้ความร่วมมือ (possibility of identifying as non-cooperating country) ถือเป็นการประกาศเตือนและมีการระงับการนำเข้าสินค้าประมงที่จับโดยเรือไทย.

⁵ ใบแดง คือ การที่สหภาพยุโรปพิจารณาให้ประเทศใดประเทศหนึ่งถูกจัดให้เป็นประเทศที่ไม่ให้ความร่วมมือ (list of non-cooperating country) ตามกฎระเบียบ IUU ซึ่งมีผลให้มีระงับการนำเข้าสินค้าประมงที่จับจากเรือประมงที่ซีกธงของประเทศนั้นในระยะเวลานาน.

⁶ ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เอกสารข้อค้นพบและข้อเสนอแนะในประเด็น วิกฤต “ใบเหลือง อียู” (ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2015), ภายใต

เตือนให้ประเทศไทยตระหนักว่าประเทศไทยควรที่จะหาตลาดอื่นๆ เพื่อเป็นการดำเนินนโยบายที่สร้างความสมดุล โดยการไม่พึ่งพาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมากเกินไป

3.2 ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซีย

ความเป็นพันธมิตรระหว่างกันอย่างไม่เป็นทางการระหว่างเชื้อพระวงศ์ของสยามกับจักรวรรดิรัสเซีย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าการผูกสัมพันธ์กับประเทศรัสเซียในฐานะที่รัสเซียเป็นพันธมิตรของประเทศฝรั่งเศส เป็นวิธีการดำเนินการทางการทูตที่เหมาะสม เพราะอย่างน้อยก็ช่วยให้ประเทศฝรั่งเศสนำสีเกรงใจ ประเทศรัสเซียเป็นเสมือนตัวเชื่อมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศฝรั่งเศส อีกทั้งยังช่วยในการถ่วงดุลอำนาจกับประเทศฝรั่งเศส

ในช่วงสมัยปัจจุบัน ประเทศไทยต้องเจอกับวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำ จึงส่งผลให้ประเทศไทยเกิดความลำบาก และประเทศไทยจึงจำเป็นต้องหาตลาดใหม่เพราะประเทศไทยในปัจจุบันมีการส่งออกสินค้าที่น้อยลงจากเดิม ถึงตอนนี้ถ้าประเทศไทยไม่สามารถหามาตรการอื่นๆ ออกมารองรับได้ทันโดยการหาตลาดใหม่เพื่อมารองรับสินค้าประเทศต่างๆ ของประเทศไทย

3.2.1 ในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897)

เป็นพันธมิตรระหว่างกันอย่างไม่เป็นทางการระหว่างเชื้อพระวงศ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2

ประเทศรัสเซียในขณะนั้นเป็นมหาอำนาจในยุโรป อีกทั้งยังเป็นพันธมิตรที่ดีกับประเทศฝรั่งเศสเพราะทั้งประเทศรัสเซียและประเทศฝรั่งเศสได้ทำสนธิสัญญาทางทหารแบบทวิภาคีระหว่างกัน (Franco – Russian Alliance 1894)⁷ โดยทั้งประเทศฝรั่งเศสและประเทศรัสเซียตกลงที่จะให้ความช่วยเหลือทางทหารต่อกันในกรณีที่ถูกเยอรมนีและพันธมิตรโจมตี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า การผูกมิตรกับประเทศรัสเซียในฐานะที่เป็นพันธมิตรของประเทศฝรั่งเศส เพื่อให้ประเทศฝรั่งเศสมีความเกรงใจสยามโดยเป้าหมายสูงสุดที่พระบาทสมเด็จพระ

⁷ “ผลกระทบต่อประมงไทย (Findings and Policy Recommendation of the Case Study on EU “Yellow Card” Crisis and its effect on Thai Fisheries,” Europetouch, <http://www.europetouch.in.th/FileArticle/File/A160208114035.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2016).

⁷ (Franco – Russian Alliance 1894) คือ สนธิสัญญาทางทหารแบบทวิภาคีระหว่างฝรั่งเศสกับอังกฤษ โดยมีเนื้อหาว่าถ้าฝรั่งเศสหรือรัสเซียถูกเยอรมันโจมตี ดังนั้นทั้งฝรั่งเศสและรัสเซียจะช่วยกันทำสงครามกับเยอรมัน.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไปเยือนประเทศรัสเซียก็เพราะว่า ต้องการที่จะไปเจรจากับประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ ส่วนประเทศรัสเซียพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ได้มีความกังวล เพราะประเทศรัสเซียไม่ได้มีนโยบายในการล่าอาณานิคมและสยามไม่ได้มีผลประโยชน์อะไรกับประเทศรัสเซีย แต่ประเทศรัสเซียต้องการได้ภูมิภาคเอเชียกลาง ไชบีเรีย เกาหลี และอินเดีย โดยประเทศอินเดียเป็นเป้าหมายที่ประเทศรัสเซียต้องการเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า การลงทุน และประเทศรัสเซียได้แข่งขันกับประเทศอังกฤษเพื่อสามารถเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณนี้ได้

สยามดึงประเทศรัสเซียเข้ามาเพราะว่าต้องการใช้ประเทศรัสเซียเป็นผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับสยาม เพื่อให้ประเทศรัสเซียเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศฝรั่งเศส อีกทั้งยังเป็นการถ่วงดุลอำนาจแสดงให้เห็นว่าสยามเป็นประเทศที่เจริญมีประวัติศาสตร์ประเพณีวัฒนธรรมมายาวนาน ไม่ยิ่งหย่อนกว่าประเทศใดในยุโรป อีกทั้งประเทศฝรั่งเศสจะได้รู้สึกเกรงใจและทำให้ประมุขของทั้งประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษยอมรับในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะเห็นได้ว่าในตอนแรกพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เดินทางไปเยือนประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสแล้วแต่ก็ไม่มี การตอบรับใดๆ ทั้งสิ้น จากผู้นำทั้ง 2 ประเทศ ทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตัดสินใจไปเยือนประเทศรัสเซีย และได้ทรงเล่าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ถึงเรื่องที่กำลังถูกคุกคามจากชาติมหาอำนาจในยุโรป ซึ่งก็หมายถึง ประเทศฝรั่งเศส โดยหลังจากนั้นทั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ได้ทรงมีการฉายพระบรมรูปคู่กัน พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ได้ทรงมีรับสั่งให้นำภาพนี้ไปลงหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่ออกในเมืองหลวงของประเทศต่างๆ ในยุโรปและเมื่อภาพนี้ได้ไปปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ที่กรุงปารีสก็ได้เกิดผลในทันที เพราะประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษได้มีความตื่นตัวว่าสยามไม่ใช่บ้านป่าเมืองเถื่อน ประเทศรัสเซียได้ใช้วิธีการทางการทูตเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการกดดันทางการทูต ซึ่งเป็นวิธีการที่ขาดฉลาดและเด็ดขาด ส่งผลให้ประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษยอมรับและได้ส่งถนอนกองทัพทหารของตนเองออกไปจากเมืองจันทบุรี จนในที่สุดได้ยุติการรุกรานสยาม นับตั้งแต่นั้นมา

3.2.2 ในช่วงสมัยของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่วงการเกิดรัฐประหารในประเทศไทย (ปี ค.ศ. 2014 – 2016)

นับตั้งแต่หลังการรัฐประหารเมื่อเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 2014 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ และประเทศในยุโรปตะวันตกก็เหินห่างกันไป แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนและประเทศรัสเซียกลับแนบแน่นกันยิ่งขึ้น เมื่อเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2015 นายดมิทรี เมดเวเดฟ (Mr. Dmitry Medvedev) นายกรัฐมนตรีของรัสเซียมาเยือนประเทศไทย และเชิญชวนให้ไทยเข้าร่วมลงนามเขตการค้าเสรี (FTA)⁸ กับสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (EEU)⁹ ซึ่งเป็นองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคที่รัสเซียเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นเพื่อแข่งกับสหภาพยุโรป¹⁰

จากวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำจึงส่งผลให้ประเทศไทยเกิดความลำบากและประเทศไทยจึงจำเป็นต้องหาตลาดใหม่ เพราะประเทศไทยในปัจจุบันมีการส่งออกสินค้าที่น้อยลงจากเดิม ถึงตอนนี้ถ้าประเทศไทยไม่สามารถหามาตรการอื่นๆ ออกมารองรับได้ทันโดยการหาตลาดใหม่เพื่อมารองรับสินค้าประเทศต่างๆ ของประเทศไทย นอกจากนี้สินค้าเกษตรโลกก็ยังไม่มีความโน้มที่จะพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

เพื่อหาตลาดใหม่ในการสร้างทางเลือกแก่ประเทศไทยเพื่อเป็นการขยายเขตการค้า เพราะประเทศไทยโดนสหภาพยุโรปและสหรัฐฯ ใช้มาตรการกีดกันทางการค้าในหลายๆ ด้าน ถ้าประเทศไทยไม่สามารถหามาตรการอื่นๆ ออกมารองรับได้ทันโดยการหาตลาดใหม่เพื่อมารองรับสินค้าประเทศต่างๆ ของไทย นอกจากนี้สินค้าเกษตรโลกก็ยังไม่มีความโน้มที่จะพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้ภาคการส่งออกของประเทศไทยตอนนี้กำลังอยู่ในช่วงวิกฤติ เพราะระยะเวลา 5 เดือนที่ผ่านมา

⁸ FTA (Free Trade Area: Free Trade Agreement) คือ เขตการค้าเสรีหรือข้อตกลงทางการค้าเสรี ซึ่งอาจจะทำข้อตกลงระหว่าง 2 ประเทศ หรือหลายประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการรวมกลุ่มกันเพื่อทำการลดภาษีศุลกากรระหว่างกันให้เหลือน้อยที่สุดหรือเป็นศูนย์และใช้อัตราภาษีที่สูงกับประเทศนอกกลุ่ม.

⁹ สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union: EAEU/EEU) คือ เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ สร้างความแข็งแกร่งด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคม มีการจัดเก็บอัตราภาษีศุลกากรนอกกลุ่มสมาชิกให้เป็นหนึ่งเดียว (common external tariff) และประสานอุปสรรคทางการค้า (harmonize) ได้มีการลงนามสนธิ สัญญาเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม ค.ศ. 2014 และมีผลในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2015 มีสมาชิกทั้งหมด 5 ประเทศ ได้แก่ เบลารุส คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน อาร์เมเนีย และรัสเซีย.

¹⁰ Eurasian Economic Commission, "Eurasian economic union: history, goals, new opportunities for promotion of international economic cooperation," *Thaibizruussia*, http://www.thaibizruussia.com/ru/upload/pdf/Eurasian_economic_union.pdf (accessed April 8, 2016).

ตั้งแต่เดือนมกราคม – เดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 2015 มูลค่าของการส่งออกไทยขาดทุนร้อยละ 4.20 โดยมีมูลค่าส่งออกเพียง 2.87 ล้านล้านบาท¹¹ นอกจากนี้แม้ว่ากระทรวงพาณิชย์มีความมั่นใจว่าแผนการเร่งตลาดส่งออกในช่วงครึ่งปีที่เหลือต่อจากนี้จะช่วยทำให้การส่งออกของประเทศไทยสามารถเติบโตได้อย่างน้อยร้อยละ 1.2 ทั้งการเร่งส่งออกไปยังตลาดของประเทศสหรัฐฯ ที่กำลังฟื้นตัวให้มากขึ้น แต่การเกิดรัฐประหารของประเทศไทยทำให้ประเทศสหรัฐฯ ไม่ต้องการทำการค้ากับประเทศไทยและถ้ามองไปที่ตลาดจีนนั้นยังคงรักษาการส่งออกเหมือนเดิม แต่รายได้ของสินค้าที่สินค้านี้มีการขาดทุน

ดังนั้นสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยส่งผลให้ประเทศไทยต้องเน้นทำตลาดไปยังเมืองใหญ่ใหม่ๆ ให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการประกันสินค้าของประเทศไทย อาทิ ประเทศต่างๆ ในอาเซียน ประเทศอินเดีย ประเทศอิหร่าน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศรัสเซียรวมไปถึงการที่ประเทศไทยได้ออกไปเยือนตลาดต่างๆ เพื่อเพิ่มปริมาณการค้าระหว่างกันให้มากขึ้นซึ่งถ้าเรามองกลับกันจะเห็นว่าประเทศรัสเซียมีปัญหาเรื่องก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน ที่ ณ ขณะนี้ ประเทศรัสเซียกำลังเผชิญปัญหาด้านการส่งออกน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ

ดังนั้นประเทศรัสเซียจึงจำเป็นต้องหาตลาดอื่นๆ เพื่อมาซื้อก๊าซธรรมชาติตรงนี้จากประเทศรัสเซียเพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือกับหลายๆ ประเทศ โดยประเทศไทยต้องพัฒนาทั้งในเรื่องของการส่งออก การหาตลาดใหม่ การปรับปรุงนวัตกรรม เพื่อเป็นมาตรการลดความเสี่ยง ซึ่งประเทศไทยได้เร่งรัดในเรื่องของการรักษาส่วนแบ่งตลาดหาตลาดใหม่ๆ เช่น ประเทศอินเดีย ประเทศรัสเซีย หรือตลาดระดับล่าง¹² ลงมาในแต่ละประเทศเพราะว่าระดับบนอาจจะเต็มไปแล้ว คุณภาพหรือความต้องการต่างๆ อาจจะพอเพียงในระดับบนแล้ว และในเรื่องของการปรับลดโครงการอุดหนุนต่างๆ มีความจำเป็นต้องยกเลิกไปหรือมีมาตรการอื่นๆ ที่จะไม่ทำให้เกิดสร้างความบิดเบือนให้กับกลไกเศรษฐกิจ การจัดระเบียบสังคม การขจัดปัญหาการทุจริต ยาเสพติด การทำธุรกิจที่ผิดกฎหมายต่างๆ

¹¹ “จับตาฟองสบู่เศรษฐกิจจีนแตก ไทยหนีไม่พ้นระส่ำทั้งเมืองแน่,” *เดลินิวส์*, 13 กรกฎาคม 2015, ภายใต “ข่าวเศรษฐกิจ,” <http://www.dailynews.co.th/economic/334260> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2016).

¹² ตลาดระดับล่าง คือ ตลาดที่ยังไม่มีการเข้าไปลงทุนหรืออาจจะมีการเข้าไปเปิดตลาดแล้ว แต่ยังไม่ครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่.

อีกทั้งประเทศรัสเซียต้องการทำเขตการค้าเสรีกับอาเซียน (EEU+ASEAN) เพื่อเป็นการขยายเขตการค้า โดยประเทศรัสเซียได้เชิญประเทศไทยเข้าร่วมสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union) ซึ่งเป็นการร่วมกลุ่มการค้าเศรษฐกิจ ปัจจุบันมีสมาชิก 5 ประเทศ ได้แก่ รัสเซีย คาซัคสถาน เบลารุส อาร์เมเนีย และคีร์กีซสถาน วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ สร้างความแข็งแกร่งด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคม

หลายฝ่ายมองว่าการรวมกลุ่มสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชียเพื่อเป็นการคานอำนาจกับสหภาพยุโรปและชาติตะวันตกอื่นๆ¹³ และหากว่าประเทศไทยสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชียนี้สำเร็จ ต่อไปก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชียสามารถทำเขตการค้าเสรีต่อไปกับกลุ่มอาเซียนได้ในอนาคต

3.3 การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการกระชับมิตรระหว่างสยามกับประเทศรัสเซียในด้านต่างๆ อาทิ มีการได้มีการสถาปนาทางการทูตระหว่างกัน โดยมีการจัดตั้งสถานทูตและแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตระหว่างกัน เพื่อเป็นการกระชับมิตรระหว่างสยามกับประเทศรัสเซีย นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้ส่งพระราชโอรสและบุคคลสามัญชนที่มีความรู้และสติปัญญาไปศึกษาเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศแล้วยังเป็นการยกระดับสยามให้นานาอารยประเทศได้ประจักษ์ตลอดจนเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับชาติมหาอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัสเซียจนทำให้ชาติต่างๆ ที่ประสงค์ร้ายต่อสยาม เช่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศอังกฤษลดกระแสความรุนแรงลง

ส่วนในสมัยปัจจุบันได้มีการเยือนของผู้นำของทั้งฝ่ายไทยและรัสเซีย พร้อมทั้งได้มีการกระชับความสัมพันธ์กัน โดยการทำความร่วมมือระหว่างกัน ในหลายๆ ด้าน อาทิ ด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านพลังงาน ด้านเทคโนโลยี และด้านการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ฝ่าย

¹³ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง, “งานสัมมนาจับพียงความเห็นสาธารณะ” (การค้าเสรีไทย - สหภาพศุลกากรรัสเซีย คาซัคสถาน และเบลารุส ผลประโยชน์ ผลกระทบ และนัยสำคัญต่อไทย ณ โรงแรมพูลแมน คิงเพาเวอร์ กรุงเทพฯ, 10 กันยายน ค.ศ. 2014).

3.3.1 ในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897)

การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ในด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนับเป็นการดำเนินการที่ชาญฉลาดอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการสร้างความสัมพันธ์และกระชับมิตรระหว่างสยามกับประเทศรัสเซีย ทำให้เกิดการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันคือ

1. มีการสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการครั้งแรกระหว่างประเทศสยามกับประเทศรัสเซียในปี ค.ศ. 1897 เพื่อใช้ประเทศรัสเซียมาถ่วงดุลอำนาจกับประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ¹⁴

2. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ส่งพระราชโอรสของพระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ (ทูลหม่อมเล็ก) ไปประทับในพระราชวังฤดูหนาว และประทับที่ปีเตอร์กอฟในฤดูร้อน¹⁵ ในระหว่างที่ทรงรอการจัดเตรียมหลักสูตรการศึกษาในประเทศรัสเซีย โดยเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถได้ศึกษาวิชาทหารที่ประเทศรัสเซียในปี ค.ศ. 1898 โดยได้ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยมหาดเล็ก พร้อมกับนายพุ่ม¹⁶ นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง (King Scholarship) เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับราชวงศ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งราชวงศ์โรมานอฟ

¹⁴ ธงทอง จันทรางศุ, การครบรอบ 110 ปี ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซีย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ใน ของเพื่อนให้, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2550).

¹⁵ หอจดหมายเหตุการเมืองระหว่างประเทศ จักรวรรดิรัสเซีย หมวดญี่ปุ่น หมายเลขแฟ้มเอกสาร 1856 หน้า 10 ต้นฉบับภาษารัสเซีย.

¹⁶ นายพุ่ม เป็นนักเรียนไทย อายุ 14 ปี ที่ได้รับคัดเลือกให้ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยมหาดเล็กประเทศรัสเซีย โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขอให้ดูแลนายพุ่มในฐานะที่เท่าเทียมกันกับเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถเพื่อให้เป็นคู่แข่งทางการศึกษา ต่อมาเข้ารับราชการเป็นร้อยตรีในกรมทหารม้ารักษาพระองค์ยศซาร์ของจักรพรรดิซาร์นิโคลัสที่ 2 จากนั้นได้ศึกษาต่อในโรงเรียนเสนาธิการ 2 ปี หลังจบการศึกษาแล้ว นายพุ่มตัดสินใจไม่กลับประเทศเพราะต้องเรียนภาษาฝรั่งเศสเพิ่มเติม แต่กระทรวงกลาโหมของสยามมีความเห็นว่าควรเดินทางกลับ เขาได้แย้งจนทำให้โดนกักบริเวณอยู่ในสถานทูตไทย เพื่อนๆ ชาวรัสเซียในกรมทหารม้ายศซาร์ถือว่าการเสียเกียรติกรมทหารม้า จึงนำกำลังเข้ามาลักพาตัวนายพุ่ม ต่อมาเขาได้เขียนจดหมายถึงซาร์นิโคลัสที่ 2 ขอเปลี่ยนสัญชาติเป็นรัสเซีย (ดู 100 ปี ความสัมพันธ์สยาม - รัสเซีย: คำแปลเอกสาร) โดยใช้ชื่อว่า Nicolai Poomsky รับราชการในกรมทหารม้ารักษาพระองค์และมีส่วนร่วมในสงครามครั้งที่ 1 ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศรัสเซีย ปี ค.ศ. 1917 นายพุ่มก็ได้หนีไปอยู่ประเทศฝรั่งเศสเพราะยังมีความจงรักภักดีต่อราชวงศ์โรมานอฟ ต่อมาได้รับการอนุเคราะห์จากพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ให้มีการเปลี่ยนสัญชาติเป็นไทย ใช้ชื่อ นายพุ่ม สาคร (ดู พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เกิดวังปารุสก์: สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และสมัยประชาธิปไตย, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ริเวอร์บุค จำกัด, 2002).

3. ในวันที่ 14 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 1898 ได้มีการเปิดสถานที่ทำการของสำนักงานทางการทูตรัสเซียที่ประจำอยู่บางกอก และได้มีการแลกเปลี่ยนอัครราชทูตระหว่างกันโดยประเทศไทยได้ส่ง ท่านแคนท์ อเล็กซานเดอร์ โกลารอฟสกี มาเป็นอัครราชทูตรัสเซียประจำกรุงเทพฯ เป็นคนแรก และได้ยื่นสาส์นตราตั้งในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1898 ถึงกระทั่งถึงเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1907 (เป็นเวลาถึง 10 ปี)

4. นอกจากนี้ประเทศสยามกับประเทศรัสเซียยังได้มีการลงนามทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับการให้สิทธิของชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ซึ่งแก่กันในวันที่ 11 มิถุนายน ปี ค.ศ. 1899 ซึ่งนับว่าเป็นการทำสัญญาระหว่างทั้ง 2 ประเทศ เป็นครั้งแรก¹⁷

5. อีกทั้งยังมีการพยายามของประเทศไทยที่จะใช้ประเทศสยามเป็นค้ำทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เพราะประเทศสยามเหมาะที่จะเป็นท่าเรือแก่ประเทศไทย เพื่อใช้เส้นทางในการแล่นมาทางทะเลดำเพื่อออกไปยังทะเลแปซิฟิก อีกทั้งประเทศสยามเป็นแหล่งทรัพยากรประเภทไม้และเชื้อเพลิงจำนวนมากเหมาะสำหรับเป็นสถานที่ในการฟักเรือกลไฟ

6. ประเทศไทยกับประเทศไทยมีการทำการค้าระหว่างกัน โดยประเทศไทยได้นำเข้าสินค้าประเภทน้ำมันก๊าดและได้ส่งออกสินค้า จำพวกข้าว ไม้สักไปยังประเทศไทย โดยผ่านทางของประเทศอังกฤษ และได้มีการทดลองนำเข้าสินค้าต่างๆ ของประเทศไทย อาทิ ผ้าฝ้ายเนื้อเบา และยาสูบซึ่งสามารถหาตลาดได้ง่ายกว่าสินค้าประเภทอื่นๆ¹⁸

3.3.2 ในช่วงสมัยของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่วงการเกิดรัฐประหารในประเทศไทย (ปี ค.ศ. 2014 – 2016)

ประเทศไทยกับประเทศไทยในสมัยปัจจุบัน ยังได้มีการส่งเสริมความร่วมมือทางด้านต่างๆ ระหว่างกันเพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์และช่วยเหลือกันในด้านเศรษฐกิจเพราะขณะนี้ทั้งประเทศไทยถูกประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปกีดกัน ส่วนประเทศไทยถูกคว่ำบาตรในด้านต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจทำให้ประเทศไทยไม่สามารถส่งออกสินค้า

¹⁷ หอจดหมายเหตุการเมืองระหว่างประเทศ จักรวรรดิรัสเซีย หมวดญี่ปุ่น หมายเลขแฟ้มเอกสาร 1782 หน้า 130-134 ตันฉบับ ภาษารัสเซีย ตีพิมพ์ใน “การเมืองประเทศทุนนิยม” (197-200).

¹⁸ เฟ็งอ๋าง, 201.

การเยือนของผู้บริหารระหว่างประเทศไทยและประเทศรัสเซียในสมัยปัจจุบันที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. นายดมิทรี เมดเวเดฟ นายกรัฐมนตรีของรัสเซีย ได้เดินทางมาประเทศไทย ในวันที่ 8 เมษายน ปี ค.ศ. 2015 มีการเจรจาเกี่ยวกับความร่วมมือในด้านต่างๆ เพื่อยกระดับความสัมพันธ์ทวิภาคีให้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้นระหว่าง 2 ประเทศ อาทิ ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการลงทุน ความร่วมมือทางด้านการลงทุน ด้านอาหารและสินค้าเกษตร ความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ด้านพลังงาน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการศึกษา และความร่วมมือในกรอบพหุภาคี โดยประเทศไทยพร้อมที่จะสนับสนุนการจัดประชุมสุดยอดอาเซียน-รัสเซีย เพื่อเฉลิมฉลองความร่วมมือระหว่างอาเซียน-รัสเซียครบรอบ 20 ปี ในปี ค.ศ. 2016

2. พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกับนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและคณะได้เยือนประเทศรัสเซียอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 23-25 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 2016 มีการเจรจาความร่วมมือระหว่างกันอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน คือ ด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านพลังงาน ด้านเทคโนโลยี และด้านการท่องเที่ยว

ประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจโลกรวมทั้งปัญหาที่เกิดจากวิกฤติภายในประเทศ อันได้แก่ ปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมาย การปรับลดมาตรการด้านความปลอดภัยของกรมการบินพลเรือนไทย¹⁹ และปัญหาการค้ามนุษย์ ฯลฯ ที่มีมาตั้งแต่อดีต ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ประเทศไทยได้ร่วมกันปฏิรูปและวางรากฐานของประเทศเพื่อขับเคลื่อนผลักดันความร่วมมือด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซียใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งออก นำเข้าสินค้าระหว่างกัน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านพลังงาน ด้านความมั่นคงและการทหาร รวมถึงด้านการท่องเที่ยวให้มีผลเป็นรูปธรรมโดยเร็วเพื่อผลประโยชน์ของทั้ง 2 ประเทศ

¹⁹ ICAO คือ องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศหรือ “International Civil Aviation Organization” เป็นองค์กรที่ก่อตั้ง เมื่อปี ค.ศ. 1944 มีสมาชิก 52 ประเทศในขณะนั้น ปัจจุบันมีสมาชิก 190 ประเทศแล้ว มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา โดยจะมีการจัดประชุมประจำปีทุกๆ ปี.

ภาพที่ 3.1 การประชุมระหว่างคณะผู้นำฝ่ายไทยหรือความร่วมมือกับฝ่ายรัสเซียเพื่อยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้านต่างๆ, ภาพจากสำนักข่าวทำเนียบรัฐบาล²⁰

ทั้งประเทศไทยและประเทศรัสเซียได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเจรจาเกี่ยวกับโอกาสความเกื้อกูลระหว่างกัน โดยฝ่ายไทยได้กล่าวว่ที่ผ่านมามีพัฒนาการและความคืบหน้าของความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกันมากขึ้น ทั้งการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ และยาเสพติด รวมทั้งความร่วมมือทางทหาร สำหรับด้านการทหารประเทศไทยมีความประสงค์ที่จะร่วมมือกันในด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและมีความต้องการยุทธโปกรณ์ทางทหารทั้งเพื่อการป้องกันประเทศและการบรรเทาสาธารณภัย โดยการซื้อเฮลิคอปเตอร์มาใช้ในภารกิจขนส่ง ลำเลียง และบรรเทาสาธารณภัยเป็นหลัก

สำหรับด้านเศรษฐกิจ ด้วยโครงสร้างทางเศรษฐกิจของทั้งไทยและรัสเซียในฐานะประเทศที่เกื้อกูลกัน โดยประเทศรัสเซียมีศักยภาพด้านเทคโนโลยีและพลังงาน ขณะที่ประเทศไทยมีความสามารถด้านอุตสาหกรรมการเกษตรหากมีความร่วมมือกันมากขึ้น ย่อมจะเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและพลังงานซึ่งกันและกัน โดยประเทศไทยมีความต้องการลงทุนด้านโครงสร้าง

²⁰ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, “การเยือนประเทศรัสเซียอย่างเป็นทางการ ของ พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ พร้อมคณะ ระหว่างวันที่ 23-25 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 2016,” ThaiGov, <http://www.thaigov.go.th/index.php/th/government-th1/item /100080-100080> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2016).

พื้นฐานจึงต้องการให้ประเทศรัสเซียไปลงทุนด้านพลังงาน ด้านไอที (IT) ด้านการบิน การขนส่ง และการรถไฟ ซึ่งประเทศรัสเซียสามารถขยายการขนส่งสินค้าผ่านประเทศไทยไปยังประเทศอาเซียน ขณะเดียวกันประเทศไทยมีความประสงค์ที่จะทำความตกลงการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศยูเรเชีย (Eurasian Economic Union) เพื่อการขยายความร่วมมือการค้าการลงทุน และผลประโยชน์ร่วมกันในอนาคต

สินค้านำเข้าจากประเทศรัสเซียมาประเทศไทย ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (ช่วงปี ค.ศ. 2008 – 2012) การนำเข้าของไทยจากรัสเซียมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณปีละ 3280.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยในปี ค.ศ. 2012 การนำเข้ามีมูลค่า 4,056.19 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (แหล่งนำเข้าอันดับที่ 14) ลดลงจากปี 2011 ร้อยละ 10.24 มูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากรัสเซียในปี 2013 (มกราคม – กันยายน) อยู่ที่ 2,531.40 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า คิดเป็นร้อยละ 24.36

โดยสินค้านำเข้าสำคัญจากรัสเซียมายังไทย ได้แก่ น้ำมันดิบ เหล็กเหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืชและสัตว์ เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ สินแร่โลหะอื่นๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช สัตว์น้ำสด แช่เย็น แช่แข็ง แปรรูปและกึ่งแปรรูป แร่และผลิตภัณฑ์จากแร่ เยื่อกระดาษ เศษกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ²¹

ส่วนด้านโอกาสของสินค้าไทยที่จะไปจำหน่ายในประเทศรัสเซียมีโอกาเป็นไปได้อย่างสูง เนื่องจากตลาดผู้บริโภคของประเทศรัสเซียมีขนาดใหญ่ ตัวเลขการเติบโตของยอดค้าปลีกในปี ค.ศ. 2002 อยู่ที่ระดับ 120,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นเป็น 150,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2003 และต่อมาในปี ค.ศ. 2004 อยู่ที่ 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้าที่มีความต้องการสูงมากและผลผลิตยังไม่เพียงพอ อาทิ อาหาร อัญมณี เครื่องสำอาง บริการต่างๆ การร่วมงานแสดงนิทรรศการสินค้านานาชาติในประเทศรัสเซีย เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้าของไทยให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภครัสเซียเป็นอย่างดี

นายดมิทรี เมดเวเดฟ ได้มีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้ความร่วมมือและตอบสนองความต้องการของประเทศไทยในทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะความร่วมมือด้านความมั่นคง และการสนับสนุนยุทธโรปกรณ์ทางทหาร สำหรับด้านการเกษตรประเทศรัสเซียพร้อมให้การสนับสนุน

²¹ ข้อมูลการค้าไทย-รัสเซีย, “ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร.” กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, http://www.dtn.go.th/files/59sum/Russia_Sheets.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2016).

ช่วยเหลือลงทุนจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าการเกษตรและสนับสนุนสินค้าการเกษตรจากประเทศไทย รวมทั้งด้านพลังงาน ซึ่งเดิมมีความร่วมมือกันอยู่แล้ว หากมีการสานต่อร่วมกันจะเป็นประโยชน์กับทั้งประเทศไทยและประเทศรัสเซียทั้งแหล่งพลังงานทางธรรมชาติและพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ

ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันเพื่อเสริมสร้างและยกระดับความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างกันในทุกมิติ ในโอกาสครบ 120 ปี ความสัมพันธ์ไทย-รัสเซีย ในปี ค.ศ. 2017 โดยจะจัดตั้งทั้งคณะทำงานและคณะกรรมการร่วมกัน เพื่อผลักดันความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่ได้ลงนามร่วมกันแล้วให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว ทั้งความร่วมมือทางทหาร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเกษตร ด้านศุลกากร ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การจัดตั้งศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมรัสเซียในไทย พร้อมทั้งร่วมกันจัดเตรียมและผลักดันบันทึกความตกลงระดับรัฐบาลระหว่างกัน ทั้งความร่วมมือด้านความมั่นคงและความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเพื่อรับการมาเยือนของนายกรัฐมนตรี

หลังจากนั้น พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกับนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและคณะได้เข้าพบและหารือกับนายดมิทรี โรโกซิน (Dmitry Rogozin) รองนายกรัฐมนตรีของรัสเซีย และนายเดนิส แมนตูรอฟ (Denis Manturov) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้ารัสเซีย เพื่อเจรจาเรื่องที่ได้หารือกับนายกรัฐมนตรีรัสเซีย โดยได้เจรจาถึงความร่วมมือด้านความมั่นคง ด้านการทหาร และอุตสาหกรรมป้องกันประเทศระหว่างกัน ซึ่งฝ่ายรัสเซียพร้อมให้ความร่วมมือสนับสนุนเทคโนโลยีทางทหารกับไทย และนายดมิทรี โรโกซิน รองนายกรัฐมนตรีของรัสเซียได้เชิญชวน พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมร่วมประชุมความมั่นคงกลาโหมอาเซียน-รัสเซีย ในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2016 พร้อมทั้งเข้าร่วมขมนิทรรศการทางด้านการทหารในปี ค.ศ. 2016 และให้ความร่วมมือในการจัดตั้งโรงงานผลิตยูโรปกรณณ์ รวมทั้งอุตสาหกรรมพื้นฐานในประเทศไทย เพื่อตอบสนองความต้องการและการบริการด้านยูโรปกรณณ์ระดับภูมิภาค

ขณะเดียวกันประเทศรัสเซียมีความสนใจลงทุนด้านการรถไฟในประเทศไทย เพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศไทย ในโอกาสเดียวกันนี้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและคณะผู้แทนเหล่าทัพได้เข้าเยี่ยมชมระบบของโครงการจัดตั้งเมืองที่ควบคุมความปลอดภัยขั้นสูงสุดของประเทศรัสเซีย เพื่อศึกษาในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในภาพรวมด้วย

ประเทศรัสเซียเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของประเทศไทยในกลุ่มเครือรัฐเอกราช (CIS) และอันดับที่ 21 ในตลาดโลก ในขณะที่ประเทศไทยเป็นคู่ค้าอันดับที่ 1 ของประเทศรัสเซียในอาเซียน และอันดับที่ 35 ของโลก²² โดยความร่วมมือของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อหาช่องทางในการขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนต่อไป ทั้งในรูปแบบของการเพิ่มมูลค่าการค้าและเพิ่มประเภทสินค้าเมื่อประเทศรัสเซียเปิดตลาดเสรียิ่งขึ้นและมีมาตรการทางด้านการค้าที่เป็นสากลภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก อุปสรรคต่อการค้าและการลงทุนในประเทศรัสเซียจึงน่าจะลดน้อยลงในอนาคต การทำการค้ากับประเทศรัสเซียจะยิ่งน่าสนใจมากขึ้นและแน่นอนว่าการแข่งขันย่อมสูงมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย และในความสัมพันธ์นี้ย่อมต้องมีเรื่องของประโยชน์ของประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง และปฏิเสธไม่ได้ว่าการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซียคราวนี้ถือว่าทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกันเพราะขณะที่ประเทศไทยกำลังถูกกดดันอย่างหนักทั้งจากประเทศสหรัฐฯ และชาติตะวันตก ส่วนทางด้านประเทศรัสเซียก็มีสภาพไม่ต่างกัน เนื่องจากถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากชาติตะวันตกเหล่านั้น จากกรณีผนวกแหลมไครเมียจากยูเครน และจากวิกฤตการณ์ในยูเครน ทำให้ประเทศรัสเซียมีปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศติดลบร้อยละ 3.7 เมื่อปี ค.ศ. 2015 ถือเป็นภาระลดตัวมากที่สุดนับตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2009 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจโลกยังคงเสียหายจากวิกฤตการเงินครั้งใหญ่ ทั้งนี้การเปิดเผยของสำนักงานสถิติสอดคล้องกับรายงานของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ที่คาดการณ์เศรษฐกิจของรัสเซียจะหดตัวอีกร้อยละ 1 ในปีนี้ ก่อนกลับมาเติบโตร้อยละ 1 ในปีต่อไป ขณะที่มูลค่าการค้าปลีกของรัสเซียตลอดทั้งปีที่แล้วลดลงร้อยละ 10 โดยสถิติเฉพาะในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2015 ลดลงมากถึงร้อยละ 15.3 ด้านมูลค่าการค้าขายกับต่างประเทศลดลงมากถึง 1 ใน 3 จากช่วงเวลาเดียวกันของ ปี ค.ศ. 2014

ซึ่งนักวิเคราะห์ส่วนใหญ่ยังคงเชื่อว่าเศรษฐกิจของประเทศรัสเซียที่พึ่งพิงการส่งออกพลังงานเป็นหลัก ได้รับผลกระทบจากความผันผวนของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกที่ลดลงมากถึงร้อยละ 70 ในช่วง 15 เดือนที่ผ่านมา และมาตรการคว่ำบาตรของตะวันตกที่ต้องการลงโทษรัฐบาลมอสโกเรื่องปัญหาในยูเครนในส่วนของอัตราว่างงานประจำเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2015 อยู่ที่ร้อยละ 5.8 หรือชาวรัสเซียราว 4.4 ล้านคนไม่มีงานทำ และอัตราค่าจ้างลดลงร้อยละ 10 แต่ถือเป็น

²² เรื่องเดียวกัน.

สถิติค่อนข้างทรงตัวเมื่อเทียบกับแนวโน้มตลอดทั้งปีที่ผ่านมา²³ โดย นายดมิทรี เมดเวเดฟ มีแนวคิด
ว่าประเทศรัสเซียไม่ได้มีความกังวลแต่ว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลให้ต้องมีการทบทวนแผน
งบประมาณประจำปีนี้โดยเบื้องต้นมีการจัดสรรงบประมาณ 135,000 ล้านรูเบิล (ประมาณ 61,200
ล้านบาท) เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศรัสเซียแต่อาจเพิ่มอีก 340,000 ล้านรูเบิล (ประมาณ
156,400 ล้านบาท) ดังนั้นประเทศรัสเซียจึงจำเป็นต้องมองหาพันธมิตรหรือมีการกระชับ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อขยายตลาดการค้าให้กับประเทศของตนเพราะ
องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ(North Atlantic Treaty Organization)²⁴ และสหภาพยุโรป
(European Union: EU) ได้มีการคว่ำบาตรในกรอบสหประชาชาติ (Sanction) ทางเศรษฐกิจของ
ประเทศรัสเซีย ซึ่งมีส่วนทำให้เศรษฐกิจของประเทศรัสเซียลดลง

และในบริบทดังกล่าวทำให้ประเทศรัสเซียจำเป็นต้องแก้ปัญหาทาง
เศรษฐกิจด้วยการกระจายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจให้มากขึ้น ซึ่งหมายถึง ความจำเป็นในการขยาย
ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศจีน ประเทศอินเดีย ตลอดจนอาเซียนประเทศอื่นๆ รวมถึง
ประเทศไทยจึงเป็นเป้าหมายส่วนหนึ่งของแนวนโยบายดังกล่าวนี้ ในแง่ทางการเมืองนั้น ประเทศ
รัสเซียซึ่งถือว่าเป็นมหาอำนาจทางปริมาณและเป็นประเทศเดียวในโลกที่มีศักยภาพในการทำลายล้าง
อเมริกา แม้สหภาพโซเวียตจะล่มสลายไปแล้วแต่ประเทศรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีนายวลาดีมีร์
ปูติน มีแนวคิดที่จะปรับแนวนโยบายทางเศรษฐกิจ การเมืองตลอดจนด้านการทหารให้สอดคล้องกับ
สถานภาพของประเทศรัสเซีย

นอกจากนี้ประเทศรัสเซียกำลังถูกปิดล้อมจากองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติก
เหนือและสหภาพยุโรป เพราะหลายประเทศที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียตก็กลายเป็นสมาชิก
ขององค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือและสหภาพยุโรป อาทิ ประเทศลัตเวีย ประเทศลิทัวเนีย
และประเทศเอสโตเนีย ทั้งนี้ นายวลาดีมีร์ ปูติน มองว่าประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปพยายามที่
จะดึงประเทศอื่นๆ อาทิ ประเทศจอร์เจีย ประเทศยูเครน ไปเป็นส่วนหนึ่งของพันธมิตรทั้งทาง
เศรษฐกิจและทางการเมืองและนี่จึงเป็นเหตุผลที่ประเทศรัสเซียยึดใคร่เมื่อยและขยายอิทธิพลมาสู่

²³ Alec Luhn, "Russia's GDP falls 3.7% as sanctions and low oil price take effect," the guardian, <http://www.theguardian.com/world/2016/jan/25/russias-gdp-falls-37-as-sanctions-and-low-oil-price-take-effect> (accessed January 25, 2016).

²⁴ องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization: NATO) คือ องค์การความร่วมมือ
ทางการเมืองและการทหารของประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตย.

ประเทศจอร์เจียและประเทศยูเครนตะวันออก นอกจากนี้เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศรัสเซียจึงสร้างพันธมิตรกับประเทศอื่นๆ ในกรอบทางการเมืองคือ การก่อตั้งองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organisation: SCO)²⁵ ซึ่งมีประเทศจีนเป็นสมาชิกในทางเศรษฐกิจก็มีการรวมกลุ่มเศรษฐกิจบริคส์ (BRICS)²⁶ และมีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union: EAEU) ในบริบทดังกล่าวประเทศรัสเซียจึงมีความจำเป็นในการกระชับความสัมพันธ์กับภูมิภาคต่างๆ เช่น กับประเทศอิหร่าน หรือแม้กระทั่งกับประเทศกรีกและประเทศไซปรัส ตลอดจนอาเซียนเพื่อเป็นการถ่วงดุลประเทศสหรัฐอเมริกา

อย่างในปัจจุบัน กลุ่มอาเซียนมีความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาที่อยู่ในกลุ่มเศรษฐกิจบริคส์ อยู่ 3 ประเทศ ได้แก่ประเทศจีน ประเทศรัสเซีย และประเทศอินเดีย รวมถึงมีความร่วมมือกับกลุ่ม Mercosur (South Cone Common Market)²⁷ ที่มีบราซิลเป็นสมาชิกนอกจากนี้ กลุ่มเอเซียใต้เตรียมการที่จะเปิดการเจรจาความตกลงระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP)²⁸ กับประเทศคู่ค้าของกลุ่มเอเซียใต้ที่ได้มีการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี²⁹ ระหว่างกันแล้ว เพื่อเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนต่อยอดจากข้อตกลงเขตการค้าเสรี

²⁵ องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organisation: SCO) คือ สร้างความร่วมมือในด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ประเทศสมาชิกไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศกลุ่มสมาชิก มีประเทศสมาชิก ได้แก่ รัสเซีย, จีน, คาซัคสถาน, คีร์กีซสถาน, ทาจิกิสถาน, และ อุซเบกิสถาน.

²⁶ กลุ่มเศรษฐกิจบริคส์ (BRICS) คือ กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเมืองความมั่นคงทางอาหาร และพลังงาน เป็นต้น สมาชิกประกอบด้วยประเทศ บราซิล (Brazil) รัสเซีย (Russia) อินเดีย (India) และจีน (China) และ แอฟริกาใต้ (South Africa).

²⁷ กลุ่ม Mercosur (South Cone Common Market) คือ กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอเมริกาใต้ เป็นตลาดใหม่ของไทยและเป็นตลาดที่มีศักยภาพอยู่ในอนาคตจะมีการสร้างความร่วมมือในการขยายการค้าระหว่างกลุ่มเอเซียกับกลุ่ม MERCOSUR ให้มีมากขึ้น โดยอาจใช้ไทยเป็นฐานการค้าของสินค้าที่มาจากกลุ่ม MERCOSUR ไปสู่กลุ่มเอเซียหรือกลุ่มประเทศอินโดจีนอื่นๆ และในขณะเดียวกันก็ใช้บราซิลเป็นประตูการค้าของสินค้าไทยและจากเอเซียไปสู่กลุ่ม MERCOSUR ด้วย.

²⁸ ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) 8 คือ การพัฒนามาจากแนวคิด ASEAN+3/ASEAN+6 เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของ AEC Blueprint ที่อาเซียนต้องการรักษาบทบาทในการเป็นศูนย์กลาง ขับเคลื่อนการรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้นในภูมิภาค และเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 2012 ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา ผู้นำอาเซียนและประเทศคู่เจรจา 6 ประเทศ (ได้แก่ ออสเตรเลีย จีน ญี่ปุ่น อินเดีย เกาหลี ใต้ และ นิวซีแลนด์).

²⁹ ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) คือ ความตกลงระหว่าง 2 ประเทศขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันให้เหลือน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างกันและปัจจุบันประเทศต่างๆ ก็ได้ขยายขอบเขตของ FTA ให้ครอบคลุมการค้าด้านบริการ อาทิ บริการท่องเที่ยว การรักษา พยาบาล การสื่อสาร การขนส่ง

ที่มีเป็นรายประเทศอยู่แล้วกับประเทศเหล่านี้ โดยความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคเป็นกลไกสำคัญที่จะบูรณาการกลุ่มอาเซียนเข้ากับเศรษฐกิจโลกรวมทั้งกลุ่มเศรษฐกิจบริษัทโดยมีกลุ่มอาเซียนเป็นแกนกลาง

กลุ่มเศรษฐกิจบริษัทมีความร่วมมือกับประเทศไทยในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงมีความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนกับประเทศต่างๆ ในกลุ่มเศรษฐกิจบริษัทที่สำคัญดังนี้

ไทย-จีน ได้แก่ การทำ ASEAN-China FTA ในกรอบพหุภาคีความร่วมมือในกรอบทวิภาคีต่างๆ อาทิ แผนพัฒนาระยะ 5 ปีระหว่างไทย-จีน (ในปี ค.ศ. 2012 – 2016) ภายใต้อความตกลงการขยายความร่วมมือทวิภาคีทางเศรษฐกิจและการค้าในเชิงกว้างและเชิงลึกระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและราชอาณาจักรไทย แผนปฏิบัติการร่วมว่าด้วยความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ไทย-จีนฉบับที่ 2 (ในปี ค.ศ. 2012 – 2016) ไปจนถึงกลไกในรูปแบบของคณะทำงานระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลท้องถิ่นต่างๆ ของจีนในระดับมณฑล เป็นต้น

ไทย-อินเดีย อยู่ระหว่างการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างกัน ซึ่งขณะนี้สินค้าจำนวน 83 รายการมีภาษีเป็นศูนย์ อาทิ เงาะ ลำไย มังคุด ทุเรียน ข้าวสาลี อาหารทะเล กระจกป้องกันอุบัติเหตุและเครื่องประดับ (พลอยสี) เม็ดพลาสติก เครื่องปรับอากาศ พัดลม ตู้เย็น เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ และส่วนประกอบของเครื่องยนต์ เป็นต้น ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ปี ค.ศ. 2007 โดยทั้ง 2 ฝ่ายยังอยู่ระหว่างการเจรจาความตกลงเพื่อเปิดเสรีอย่างเต็มรูปแบบ (Comprehensive FTA) นอกจากนี้อินเดียยังเป็นตลาดใหม่ที่สำคัญที่สุดของไทยในปี ค.ศ. 2011 อินเดียเป็นประเทศคู่ค้าอันดับที่ 16 ของไทยและเป็นอันดับที่ 1 ของไทยในเอเชียใต้โดยระหว่าง ปี ค.ศ. 2009–2011 มูลค่าการค้ารวมไทย-อินเดียมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ไทย-รัสเซีย รัสเซียเป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกและกลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช (Commonwealth of Independent States: CIS) ซึ่งมูลค่าการค้ารวมไทย-รัสเซีย ระหว่างปี ค.ศ. 2009–2011 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ฯลฯ พร้อมกับความร่วมมือในด้านต่างๆ อาทิ การลงทุน การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และการอำนวยความสะดวกทางการค้าด้วย.

ไทย-บราซิล ทั้ง 2 ประเทศได้มีการลงนามความตกลงทวิภาคีทางการค้าระหว่างกัน ซึ่งในปี ค.ศ. 2011 ทั้งไทยและบราซิลต่างเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของกันและกันในอาเซียน รวมถึงในลาตินอเมริกา (แทนที่สิงคโปร์)

ไทย-แอฟริกาใต้ แอฟริกาใต้เป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยในทวีปแอฟริกาและเป็นตลาดส่งออกข้าวที่ใหญ่ที่สุดของไทยในอนุภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 2011 แอฟริกาใต้ยังเป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยในกลุ่มอาเซียนอีกด้วย

จะเห็นได้ว่ามูลค่าการค้ารวมของไทยกับประเทศต่างๆ ในกลุ่มเศรษฐกิจบริษัทมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหากกลุ่มอาเซียนสามารถดำเนินความร่วมมือกับกลุ่มเศรษฐกิจบริษัทได้เป็นผลสำเร็จก็จะส่งผลดีต่อภาคเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนของไทย ทำให้สามารถที่จะส่งออกสินค้าต่างๆ ที่มีศักยภาพตามตารางข้างต้น ทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมไปยังประเทศต่างๆ ในกลุ่มเศรษฐกิจบริษัทได้มากขึ้น และรัฐบาลไทยควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน รวมถึงเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศในกลุ่มเศรษฐกิจบริษัทให้มากยิ่งขึ้น โดยอาศัยกลไกความร่วมมือภายใต้กรอบทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อภาพรวมด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนของประเทศ รวมถึงเป็นการแสวงหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพให้กับภาคธุรกิจและเอกชนของไทยแทนกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปและประเทศสหรัฐฯ ที่กำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจและการเงินอยู่ในขณะนี้

ภาพที่ 3.2 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีการประชุมและหารือกับนายดมิทรี เมดเวเดฟ นายกรัฐมนตรีสหพันธรัฐรัสเซียระหว่างการเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการโดยทั้งสองฝ่ายต่างได้แสดงเจตจำนงทางการเมืองเพื่อเร่งขยายความร่วมมือที่เป็นประโยชน์แก่ทั้งสองประเทศ, สำนักข่าวเลขานุการนายกรัฐมนตรี³

3. พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เดินทางไปประเทศรัสเซียอย่างเป็นทางการในวันที่ 17–21 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2016 ในระหว่างวันที่ 17–19 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2016 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก (Saint Petersburg) โดยมีการเจรจาหารือระหว่างผู้นำทั้ง 2 ฝ่ายเกี่ยวกับความร่วมมือในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านพลังงาน ด้านการศึกษา และด้านวัฒนธรรม รวมถึงให้ความสำคัญด้านความมั่นคงทางอาหารและพลังงานกับประเทศรัสเซีย นอกจากนี้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของไทยได้แสดงจุดยืนของประเทศไทยในการสนับสนุนและพร้อมพิจารณาเข้าร่วมเขตการค้าเสรียูเรเชีย (Eurasia Economic Union)³⁰ และนายกรัฐมนตรีของทั้ง 2 ประเทศจะร่วมกันเป็นสักขีพยานในการ

³ สำนักเลขานุการนายกรัฐมนตรี, “ไทย-รัสเซีย เร่งกระชับความสัมพันธ์และยกระดับความร่วมมือในด้านต่างๆ ให้ความใกล้ชิดมากขึ้น,” thai.gov. <http://www.thaigov.go.th/government-th1/item/91177-91177.html?lang=th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2016).

³⁰ Информационное агентство: Оружие России, “Прают Чан-Оча: укрепление дружбы с Россией для меня приоритет,” Оружие России. <http://www.arms-expo.ru/news/vzaimodeystvie/prayutchanochaukrepleniedruzhbysrossieydylyamenyaprioritet/> (accessed 28 May 2016).

ลงนามเอกสารความตกลงระหว่างไทยกับรัสเซีย 9–11 ฉบับ แบ่งความตกลงภาครัฐออกเป็น 6 ฉบับ คือ

1. ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการทหารระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับประเทศรัสเซีย
2. บันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านการเกษตรระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไทยกับกระทรวงเกษตรรัสเซีย
3. บันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยการควบคุมความปลอดภัยผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำจากการเพาะเลี้ยงที่มีการนำเข้าและส่งออก
4. บันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรัสเซีย กับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย
5. แถลงการณ์ร่วมว่าด้วยผลสรุปผลการเจรจาระดับผู้เชี่ยวชาญพิธีสารแก้ไขความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลรัสเซีย
6. บันทึกความเข้าใจ (MOU) ด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ระหว่างสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดย่อม

และในวันที่ 19–21 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2016 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของไทยจะเดินทางไปยังเมืองโซชี³¹ เพื่อร่วมการประชุมผู้นำอาเซียน–รัสเซีย สมัยพิเศษ (ASEAN – Russia Commemorative Summit) เพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสครบรอบ 20 ปี ของความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับรัสเซีย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของไทยได้เข้าพบ นายวลาดีมีร์ ปูติน ประธานาธิบดีของรัสเซียที่เมืองโซชี เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศ โดยในปี ค.ศ. 2017 จะมีการเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ครบรอบ 120 ปี ทางทหารทูตระหว่างไทยกับรัสเซีย การเยือนประเทศรัสเซียครั้งนี้อยู่ในบริบทที่ประเทศไทยต้องการแสวงหาความร่วมมือและขยายพันธมิตร³²

³¹ โซชี (Sochi) คือ เมืองที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศรัสเซีย มีประชากร 328,809 คน ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลดำ ใกล้กับพรมแดนระหว่างจอร์เจีย (Georgia) อับฮาเซีย (Abkhazia) และรัสเซีย (Russia).

³² Royal Thailand Government, “PM to attend ASEAN–Russia Commemorative Summit in Russia,” Government of Thailand, <http://www.thaigov.go.th/index.php/en/government-en1/item/103190-103190> (accessed 15 April 2016).

ประเทศไทยต้องการให้มีการผลักดันความร่วมมือ อาทิ

1. ความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ในทุกมิติที่มีผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างอาเซียนกับรัสเซียมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยต้องการให้ประเทศรัสเซียมีการแสดงจุดยืนและบทบาทที่มากขึ้นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพื่อสนับสนุนอาเซียนเป็นแกนกลางทางสถาปัตยกรรมในภูมิภาคนี้ (regional architecture) และเพื่อเพิ่มทางเลือกทางการทูตให้กับประเทศไทยและอาเซียนในการมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ

2. สนับสนุนการยกระดับความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซีย สู่ระดับหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่รัสเซียมีปฏิสัมพันธ์กับอาเซียนอย่างเป็นทางการมากขึ้นในการสนับสนุนการเป็นประชาคมอาเซียน และนโยบายของอาเซียนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

3. สนับสนุนความเชื่อมโยงทางยุทธศาสตร์ในด้านเศรษฐกิจ การคมนาคม และระหว่าง ประชาชน สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (EAEU) องค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (SCO) กรอบความร่วมมือเอเชีย (ACD) และองค์การส่วนภูมิภาคอื่นๆ (regional organization) รวมถึงส่งเสริมการค้าการลงทุนของทั้งสองฝ่าย โดยเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้าต่างๆ และเน้นการเข้ามามีบทบาทของภาคเอกชน

4. สนับสนุนความร่วมมือในการรับมือปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ ซึ่งรวมถึงการจัดการภัยพิบัติ การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงการก่อการร้ายและลัทธิสุดโต่ง³³ โดยส่งเสริมความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและเป็นระบบ รวมทั้งสนับสนุนการทำงานศูนย์แพทย์ทหารอาเซียนและส่งเสริมความร่วมมือด้านการต่อต้านยาเสพติดร่วมกับศูนย์ ASEAN-NARCO

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศรัสเซียกับอาเซียนและชาติสมาชิกในอาเซียน เป็นเรื่องที่อยู่ในกรอบที่ได้เจรจากันแล้ว ถ้านับตั้งแต่สิ้นสุดสหภาพโซเวียตและกลายเป็นประเทศรัสเซียในระบบประชาธิปไตย ปัจจุบันถือว่าเป็นการเปิดหน้าประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ยุคใหม่ ภายใต้บริบทปัจจุบัน อีกทั้งประเทศรัสเซียอยู่ในตำแหน่งที่เป็นมิตร และสามารถเป็นมิตรที่ดีของชาติสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ ถ้าวเคราะห์จากทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ในบริบทอาเซียนเป็นการดำเนินนโยบาย จะเห็นว่ามามีวัตถุประสงค์เพื่อถ่วงดุลฝ่ายที่เป็นอริ ไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็น

³³ ลัทธิสุดโต่ง (Extremism) คือ ความคิดและการโฆษณาชวนเชื่อซึ่งอาจจะยังไม่มีผลกระทบรุนแรงก็ได้ แต่ลัทธินี้จะ เป็นรากฐานของการก่อการร้าย เพราะส่งเสริมให้สมาชิกใช้วิธีการใดก็ได้ที่จะบรรลุเป้าหมายในระยะยาว ลัทธิสุดโต่งเป็นอันตราย เพราะลัทธิสุดโต่งเน้นการครอบงำทางความคิด.

ฝ่ายได้เปรียบ อาเซียนกำลังใช้ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจถ่วงดุลจีนกับฝ่ายสหรัฐ เพื่อให้ทุกฝ่ายดำเนินนโยบายกับอาเซียนและประเทศไทยก็ได้ประโยชน์จากความสัมพันธ์นี้³⁴

จากแนวนโยบายและความจำเป็นของทั้งไทยและรัสเซียทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองจึงนำไปสู่การพยายามกระชับความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งของทั้งสองประเทศ อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น แม้ไม่มีแรงกดดันแต่ทั้งประเทศไทยและประเทศรัสเซียก็ต้องขยายความสัมพันธ์ไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ในกรอบของโลกาภิวัตน์อยู่แล้ว และขณะที่โลกในทางภูมิรัฐศาสตร์เปลี่ยนแปลงไป ประเทศเกิดใหม่เกิดขึ้นมากมาย อาทิ จีน อินเดียและอาเซียนต่างก็มีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซียจึงเป็นแนวโน้มที่ต้องเกิดขึ้นอยู่แล้ว การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซียในครั้งนี้ถือว่ามีนัยทางการเมืองเพราะประเทศไทยต้องการแสดงออกทางสัญลักษณ์ว่าประเทศไทยยังมีทางออกด้วยการพึ่งพาประเทศอื่นๆ นอกจากนั้นยังเป็นการแสดงออกถึงท่าทีต่อประเทศสหรัฐฯ ว่าประเทศไทยยังมีประเทศพันธมิตรอื่นๆ อีกด้วย การกระทำที่แสดงถึงการบีบบังคับประเทศไทยมากเกินไปอาจจะทำให้ประเทศสหรัฐฯ หันกลับมาทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างกันใหม่เพราะประเทศไทยรู้ดีว่าประเทศสหรัฐฯ กำลังถ่วงดุลอำนาจจากประเทศจีน (Pivot Asia)³⁵

ดังนั้นการเป็นพันธมิตรกับประเทศไทยอย่างแนบแน่นจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซียแม้จะมีเนื้อหาที่เป็นรูปธรรมของความเชื่อมโยงมากขึ้นจากในอดีตแต่สิ่งสำคัญตอนนี้คือ ประเทศไทยกำลังแสดงออกทางสัญลักษณ์ให้ประเทศสหรัฐฯ ได้รับรู้มากกว่า³⁶

³⁴ ชาญชัย คุ้มปัญญา, สถานการณ์โลก, “ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ในบริบทอาเซียน,” สถานการณ์โลก, http://www.chan_chaivision.com/2016/02/ASEAN-and-Balance-of-Power-160221.html (accessed April 21, 2016).

³⁵ Pivot Asia คือ เน้นนโยบายการทหารและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย โดยประเทศสหรัฐฯ จะเดินหน้าเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางด้านทหารกับประเทศในภูมิภาคเอเชียเพื่อหาแนวร่วมในการปิดล้อมจีน.

³⁶ ประภัสสร เทพชาตรี แสดงความคิดเห็นเรื่อง “ความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐ 2015,” แสดงความคิดเห็นเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015, http://thepchatree.blogspot.com/2015/02/2015-1_22.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2016).

บทที่ 4

แนวโน้มในอนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซีย

บทเรียนที่ได้จากในสมัยของพระเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปี ค.ศ. 1897 รวมถึงในยุคปัจจุบันโดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งอยู่ในช่วงการเกิดประหารของไทย ปี ค.ศ. 2014 – 2016 สามารถนำทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) มาวิเคราะห์ในการดำเนินนโยบายทางการทูตของสยามในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับในสมัยปัจจุบันโดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี มีความคล้ายคลึงกันตรงที่เป็นการดำเนินความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่ประเทศไทยดึงประเทศรัสเซียเพื่อเป็นตัวถ่วงดุลอำนาจกับประเทศที่ไทยมีปัญหาด้วย

ในทั้ง 2 ยุคสมัยนี้ต่างมีนัยของการดำเนินนโยบายทางการทูตที่ต่างแตกต่างกันออกไป แต่ลักษณะของการดำเนินนโยบายต่างประเทศมีบริบทที่แตกต่างกันออกไปด้วย แต่สิ่งที่สำคัญและเหตุผลหลักของการดำเนินการทางการทูตคือเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและการนำมาซึ่งความสงบของประเทศชาติ

ซึ่งจะเห็นว่าสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศสยามได้มีปัญหาเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ การล่าอาณานิคมของประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสไปยังประเทศต่างๆ จนมาถึงในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้ประเทศไทยกลัวภัยการคุกคามที่เกิดขึ้น ดังนั้นพระเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเลือกที่จะมีการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซีย เพราะประเทศรัสเซียเป็นพันธมิตรกับประเทศฝรั่งเศส โดยให้ประเทศรัสเซียเข้ามาช่วยถ่วงดุลอำนาจกับประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ

ส่วนในสมัยปัจจุบัน การที่ประเทศไทยได้มีการดำเนินนโยบายทางการทูตกับประเทศรัสเซีย โดยทั้ง 2 ประเทศได้มีการขยายความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่างๆ เนื่องมาจากสาเหตุที่ประเทศไทยได้ทำรัฐประหาร ทำให้ประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป (EU) ไม่ต้องการทำการคบค้าสมาคมกับประเทศไทย โดยอ้างว่าประเทศไทยไม่มีความเป็นประชาธิปไตย และนอกจากนี้ประเทศสหรัฐฯ ยังได้มีการลดหรือปรับระดับมาตรฐานของประเทศไทยในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาการค้ามนุษย์ การประมงที่ไม่ได้มาตรฐาน ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เหมือนเป็นการเตือนให้ประเทศไทยตระหนักว่า เราควรมองหาพันธมิตร มองหาตลาดใหม่ๆ เพื่อเป็นการดำเนินนโยบายที่สร้างความสมดุลโดยการไม่พึ่งพาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมากเกินไป โดยประเทศรัสเซียก็เป็นประเทศหนึ่งที่ประเทศไทยเลือกที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์กันยิ่งขึ้น ทั้งนี้จะเห็นว่าประเทศไทยกับประเทศรัสเซียได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันมาตั้งแต่ในอดีตสมัยที่เป็นยังคงเป็นจักรวรรดิรัสเซียในปี ค.ศ.

1897 โดยประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศรัสเซีย

ภายใต้การศึกษาในช่วงของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ผู้จัดทำรายงานสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ความสัมพันธ์จะมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นเพราะตอนนี้ประเทศไทยถูกประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปใช้มาตรการกีดกันทางการค้าและลดระดับมูลค่าการส่งออกกับประเทศไทย ส่งผลให้ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกน้อยลง ประเทศไทยจึงความจำเป็นที่จะต้องมองหาตลาดใหม่เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าการส่งออก และเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป เห็นว่าประเทศไทยสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องง้อประเทศสหรัฐฯ

อีกทั้งประเทศไทยและประเทศรัสเซียยังได้มีการหารือเพื่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการลงทุน ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องที่จะเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างกันให้เป็นหนึ่งหมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ภายในปี ค.ศ. 2016 โดยจะเปิดตลาดสินค้าระหว่างกันให้มากขึ้น พร้อมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนซึ่งนับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการขยายการค้าระหว่างกัน โดยนายดมิทรี เมดเวเดฟ นายกรัฐมนตรีได้เสนอให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้แทนการค้าและภาคเอกชนระหว่างไทยกับรัสเซีย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการทั้งสองประเทศได้รู้จักและคุ้นเคยกับตลาดมากขึ้น นอกจากนี้ นายดมิทรี เมดเวเดฟ มีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้จัดทำโครงการเมืองพี่เมืองน้องทางธุรกิจ (Sister Cities for Commercial Cooperation)¹ เพื่อผลักดันเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางธุรกิจและเศรษฐกิจระหว่างเมืองของไทยกับของรัสเซีย

โดยโครงการเมืองพี่เมืองน้องทางธุรกิจนี้ ได้มีการจับคู่เมืองในประเทศไทยและในประเทศรัสเซียที่มีศักยภาพและมีความคล้ายคลึงกันในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมและขยายความร่วมมือทางด้านธุรกิจ อาทิ

จังหวัดกรุงเทพฯ กับกรุงมอสโก (Moscow) จะมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันในด้านสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว

จังหวัดสงขลา กับเมืองคาซาน (Kazan) จะมีการส่งเสริมและร่วมมือกันในการผลิตสินค้าฮาลาล (Halal)²

¹Royal Thailand Government, "Thailand- Russia to strengthen relations and upgrade cooperation in all aspects," <http://www.thaigov.go.th/index.php/en/government-en1/item/91241-91241?tmpl=component&print=1> (accessed 15 April 2016).

² สินค้าฮาลาล (Halal) คือ การผลิต การให้บริการ หรือการจำหน่ายใดๆ ที่ไม่ขัดต่อบัญญัติของศาสนาไม่ว่าจะเป็น สัตว์ ค้าประเภทอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค.

จังหวัดสมุทรปราการกับเมืองเยคาเทรินเบิร์ก (Yekaterinburg) ที่มีความสามารถในการผลิตสินค้าประเภทเหล็ก ยานยนต์ และอะไหล่ยนต์

จังหวัดเชียงใหม่กับเมืองโซชี โดยจังหวัดเชียงใหม่เหมาะสมที่จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โรงแรม และสปา ส่วนเมืองโซชีมีความเหมาะสมที่จะเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โรงแรม และร้านอาหาร

ส่วนความร่วมมือทางด้านการลงทุน นายกรัฐมนตรีไทยและรัสเซียต่างมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้ภาคเอกชน โดยทั้ง 2 ฝ่ายจะร่วมลงนามในความตกลง 5 ฉบับ เพราะความตกลงดังกล่าวจะช่วยขยายความร่วมมือทางธุรกิจของสองประเทศ นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีได้เชิญชวนให้รัสเซียเข้ามาลงทุนใน โครงการ Rubber City³ และบริเวณเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนการลงทุนในลักษณะไทยบวกหนึ่ง (Thai plus one)⁴ ซึ่งจะได้รับสิทธิสิทธิประโยชน์พิเศษด้านการลงทุนจากการ ซึ่งทางรัสเซียได้แสดงความสนใจที่จะมาตั้งโรงงานผลิตชิ้นส่วนรถบรรทุกในประเทศไทย พร้อมกับกล่าวเชิญชวนให้ภาคเอกชนไทยไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจใหม่บริเวณภาคตะวันออกของรัสเซีย (Far-Eastern Economic Zone)⁵ โดยเฉพาะในสาขาอาหารและสินค้าเกษตร ฝ่ายไทยเห็นว่านักลงทุนไทยยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมการลงทุนและกฎระเบียบจากฝ่ายรัสเซีย จึงต้องขอข้อมูลเพิ่มเติมจากฝ่ายรัสเซียด้วย

ในโอกาสนี้ นายกรัฐมนตรีรัสเซียยังได้กล่าวเชิญชวนให้ไทยพิจารณาเข้าร่วมความตกลงเขตการค้าเสรียูเรเชีย (Eurasian Economic Union Free Trade Zone) ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิก 5 ประเทศ รวมทั้งรัสเซียและมีประชากรรวมกันกว่า 700 ล้านคน ซึ่งประเทศไทยรับที่จะไปพิจารณาต่อไป

2. ส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการค้ากับประเทศรัสเซีย ด้านอาหารและสินค้าเกษตร นายกรัฐมนตรีกล่าวแสดงความขอบคุณรัฐบาลรัสเซียที่ให้การสนับสนุนในการนำเข้าอาหารและสินค้าเกษตรจากไทยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเนื้อสุกร ซึ่งเมื่อปีที่แล้วไทยสามารถส่งออกสินค้าเนื้อสุกร

³ โครงการนิคมอุตสาหกรรมยางพารา (Rubber City) คือ เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการค้ายางพาราตกต่ำและขาดเสถียรภาพ.

⁴ ไทยบวกหนึ่ง (Thai plus one) คือ การสร้างความความมั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืน ทั้งไทยและประเทศเพื่อนบ้านอาเซียนซึ่งการลงทุนหรือการเจรจาจะเป็น ไทย+1 เสมอ อาทิ การสนับสนุนการลงทุนกับต่างประเทศ หากลงทุนในไทยจะสนับสนุนไปลงทุนเพิ่มเติมในประเทศสมาชิกอาเซียนด้วย.

⁵ เขตเศรษฐกิจใหม่บริเวณภาคตะวันออกของรัสเซีย (Far-Eastern Economic Zone) คือ นโยบายของนายวาเลดีมีร์ ปูติน ประธานาธิบดีของรัสเซีย โดยมีการให้ความสำคัญกับตะวันออก (Turn to the East) มีเป้าหมายสำคัญคือการสร้างเครือข่ายทางการค้า/ลงทุน การเมือง และความมั่นคงร่วมกับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชีย เนื่องจากในขณะนั้น รัสเซียพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากกลุ่มประเทศตะวันออก โดยเฉพาะภูมิภาคยุโรปเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่สภาพเศรษฐกิจของยุโรปเริ่มหดตัว ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อสภาพเศรษฐกิจในรัสเซีย.

แช่แข็งไปยังรัสเซียได้เป็นครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2014 ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีของความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่าง 2 ประเทศ โดยทั้งสองฝ่ายได้หารือถึงเรื่องการลดอุปสรรคและอำนวยความสะดวกทางการค้า รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจเอกชนระหว่างกัน นายกรัฐมนตรีได้ยืนยันความพร้อมของไทยที่จะส่งออกสินค้าอาหารไปประเทศรัสเซียเพื่อรองรับความต้องการสินค้าอาหารของรัสเซียซึ่งนำไปใช้ในการตลาดการผลิตรถยนต์ที่กำลังเติบโตขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง จึงขอให้รัฐบาลรัสเซียสนับสนุนการนำเข้าสินค้าอาหารจากไทยเพิ่มขึ้นและพิจารณาผ่อนปรนกฎระเบียบการนำเข้าต่างๆ รวมถึงการรับรองโรงงานผลิตเนื้อไก่แปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารทะเลของไทยเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าระหว่างกันให้มากขึ้น โดยนายกรัฐมนตรีรัสเซียรับที่จะไปพิจารณาปริมาณความต้องการรายพาราในประเทศ และแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบในโอกาสแรก รวมทั้งจะเร่งรัดรับรองโรงงานผลิตอาหารของไทยเพิ่มขึ้น

3. ขยายความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซีย ในความร่วมมือทางการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม นายกรัฐมนตรีไทยและรัสเซียพร้อมที่จะสนับสนุนทั้ง 2 ฝ่ายได้บรรลุการลงนามในแผนดำเนินกิจกรรมร่วมด้านการท่องเที่ยวระหว่างไทยและรัสเซีย ในปี ค.ศ. 2015 – 2017 ซึ่งครอบคลุมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างกัน และสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับการดูแลนักท่องเที่ยวของทั้ง 2 ฝ่ายในดินแดนของแต่ละประเทศด้วย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา รัฐสีกยินดีที่ชาวรัสเซียนิยมมาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และรัฐบาลไทยได้กำชับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลและแก้ไขปัญหาที่เกิดกับนักท่องเที่ยวทุกชาติอย่างใกล้ชิดและเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวรัสเซียมาเยี่ยมเยือนจังหวัดต่างๆ ของไทยมากขึ้น

ส่วนความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรม พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กล่าวแสดงความรู้สึกยินดีที่ประเทศรัสเซียมีแผนจะจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมรัสเซียที่กรุงเทพฯ ในอนาคตอันใกล้

4. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศรัสเซียในด้านพลังงาน เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงทางด้านพลังงาน ทั้ง 2 ฝ่ายเห็นพ้องที่จะร่วมมือด้านก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบ โดยให้รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องไปหารือกันในรายละเอียดต่อไป

5. ขยายความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กล่าวแสดงความสนใจที่จะมีความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมกับรัสเซียสาขาต่างๆ อาทิ เทคโนโลยี และระบบผลิตไฟฟ้า ซึ่งประเทศรัสเซียยินดีที่จะส่งผู้เชี่ยวชาญมาแลกเปลี่ยนกับฝ่ายไทย

6. ความร่วมมือด้านการศึกษา พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีแนวคิดที่จะส่งเสริมการให้ความสำคัญกับการขยายความร่วมมือด้านการศึกษาและการแลกเปลี่ยนเยาวชน เนื่องจากจะทำให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจระหว่างกันดีมากขึ้น ทั้งนี้ประเทศรัสเซียพร้อมที่จะให้ทุนแก่

นักศึกษาไทย เพื่อไปศึกษาต่อที่ประเทศรัสเซียเพิ่มขึ้นและได้ตั้งศูนย์การศึกษาด้านเอเชียแปซิฟิกที่มหาวิทยาลัย ฟาร์อีสเทอร์น (Far – Eastern) ในประเทศไทย

7. ผลักดันความร่วมมือในกรอบพหุภาคี ประเทศไทยยินดีที่จะสนับสนุนการจัดประชุมสุดยอดอาเซียน-รัสเซีย เพื่อฉลองครบรอบความสัมพันธ์ 20 ปี ในปี ค.ศ. 2014 ทั้งนี้เพื่อเป็นการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นประตูอาเซียนสำหรับสินค้ารัสเซีย และการลงทุนจากประเทศรัสเซีย ภายหลังเสร็จสิ้นการหารือเต็มคณะนายกรัฐมนตรีไทยและรัสเซียได้ร่วมเป็นสักขีพยานในการลงนามความตกลงทวิภาคีระหว่างไทยกับรัสเซีย ได้แก่

7.1 บันทึกความเข้าใจระหว่างกระทรวงพลังงานไทยกับกระทรวงพลังงานของรัสเซีย ว่าด้วยความร่วมมือด้านพลังงาน ผู้ลงนามฝ่ายไทยคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ผู้ลงนามฝ่ายรัสเซียคือ นายอเล็กซานเดอร์ โนวัค (Mr. Alexander Novak) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน

7.2 แผนการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย ปี ค.ศ. 2015–2017 ผู้ลงนามฝ่ายไทยคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผู้ลงนามฝ่ายรัสเซียคือ นายโอเล็ก ซาโฟนอฟ (Mr. Oleg Safonov) หัวหน้าองค์การการท่องเที่ยวรัฐบาลกลางประเทศรัสเซีย

7.3 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมแห่งราชอาณาจักรไทยกับกระทรวงวัฒนธรรมแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ผู้ลงนามฝ่ายไทยคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ผู้ลงนามฝ่ายรัสเซียคือ วลาดิเมียร์ เมดินสกี (Mr. Vladimir Medinsky) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

7.4 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านยาเสพติดระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งราชอาณาจักรไทยกับสำนักงานเพื่อการควบคุมยาเสพติดแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย

7.5 บันทึกความเข้าใจระหว่างสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกับกระทรวงพัฒนาเศรษฐกิจแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย

นอกจากนี้ มีการลงนามความตกลงระหว่างภาคเอกชนไทยกับภาคเอกชนรัสเซีย ได้แก่

1. กรอบความร่วมมือทางเกี่ยวกับการแสดงเจตนารมณ์ที่จะประกอบธุรกิจร่วมกันในประเทศไทยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งเป็นกรอบความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างและการซ่อมแซมที่น่าสนใจระหว่างกัน

2. กรอบความร่วมมือทางธุรกิจและการลงทุนระหว่างผู้ผลิตเม็ดพลาสติกของไทยกับผู้ผลิตไฟเบอร์ของรัสเซียในประเทศไทย โดยบริษัท ปัญจวัฒนาพลาสติก จำกัด (มหาชน) (Panjawattana Plastic PLC) จะเป็นผู้สำรวจตลาดและกระจายสินค้าของบริษัท Armastek⁶ ที่ประเทศรัสเซีย โดยทั้ง 2 ฝ่ายต้องการที่จะร่วมกันตั้งโรงงานผลิตสินค้าในไทย

3. กรอบความร่วมมือทางธุรกิจในการสร้างทางรถไฟของ JSC Russian Railways บนเกาะกาลิมันตัน ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งจะตัดผ่านพื้นที่บริษัท บ้านปู จำกัด (มหาชน) ได้รับสัมปทานเหมืองถ่านหินและเป็นประโยชน์กับบริษัทบ้านปู ในการขนถ่ายสินค้าถ่านหินผ่านทางรถไฟ

4. กรอบความร่วมมือทางด้านการเป็นหุ้นส่วนที่ไม่ใช่การค้า เพื่อใช้ในการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีการเดินเรือ

5. กรอบความร่วมมือทางด้านการศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยแห่งมอสโก (Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова: МГУ) กับวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม⁷ (Memorandum of Understanding between Moscow State University and Siam Technology College)

ผู้จัดทำรายงานสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ภายใต้การศึกษาในช่วงของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ปี ค.ศ. 2014 – 2016 โดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ประเทศไทยกับประเทศรัสเซียจะมีความสัมพันธ์ที่พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นตราบเท่าที่ประเทศไทยยังโดนประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปใช้มาตรการกีดกันทางการค้า จนทำให้ตลาดการค้าหดตัวส่งผลให้ประเทศไทยต้องมองหาลาดพันธมิตรใหม่ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซียแน่นอนว่าในอนาคตจะมีแนวโน้มความร่วมมือระหว่างกันมากยิ่งขึ้น

⁶ Armastek คือ บริษัทของประเทศไทยที่ผลิตสินค้าประเภทไฟเบอร์กลาส (fiberglass).

⁷ The Secretariat of the Prime Minister Government House, "Thailand-Russia to strengthen Relations and upgrade cooperation in all aspects," <http://www.thaigov.go.th/index.php/en/government-en1/item/91241-91241.html> (accessed May 10, 2016).

บทที่ 5

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์สยาม-รัสเซีย ในกรณีศึกษา “การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการประหารรัสเซียของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปี ค.ศ. 1897) และการเยือนรัสเซียของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปี ค.ศ. 2014 – 2016)” พบว่า

การดำเนินนโยบายต่างๆ ที่ประเทศไทยใช้เพื่อเป็นการกระชับและส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศรัสเซีย ตั้งแต่ในอดีตสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มาจนถึงสมัยปัจจุบันโดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้นำประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจ (Balance of Power) กับประเทศในฝั่งยุโรปตะวันตก ทั้งสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปโดยประเทศไทยต้องการมีการส่งเสริมทางด้านขีดความสามารถที่จะสามารถป้องกันประเทศ เพื่อต้องการให้ประเทศสหรัฐฯ เห็นว่าประเทศไทยสามารถที่จะอยู่รอดได้ประเทศไทยสามารถหันหน้ามาทำความร่วมมือกับประเทศรัสเซียได้ ดังนั้นถ้าประเทศสหรัฐฯ ไม่ต้องการที่จะสูญเสียมิตรเก่าแก่อย่างประเทศไทย ประเทศสหรัฐฯ จำเป็นต้องเกรงใจประเทศไทยมากกว่านี้โดยไม่ควรใช้มาตรการกีดกันทางด้านภาษีหรือลดมูลค่าการค้าขายระหว่างกัน

ดังนั้นการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซีย มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อเป็นการชดเชยในสิ่งที่ประเทศไทยได้สูญเสียได้จากการที่สหภาพยุโรปและสหรัฐฯ ได้ตัดความสัมพันธ์กับประเทศไทยโดยการกีดกันในด้านสินค้าการส่งออกของประเทศไทย อีกทั้งยังลดระดับความสัมพันธ์ด้านต่างๆ กับประเทศไทย

2. เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจโดยการดึงประเทศรัสเซียเข้ามาร่วมเล่นเกม เพื่อให้สหภาพยุโรปและสหรัฐฯ รู้สึกเกรงใจประเทศไทยมากยิ่งขึ้นซึ่งการดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้เราจะเห็นได้ว่ามีลักษณะที่คล้ายกันกับในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ใช้ประเทศรัสเซียเข้ามาเป็นตัวช่วยในการคานอำนาจกับประเทศล่าอาณานิคมอย่างประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส อีกทั้งยังเป็นการทำให้อีกฝ่ายเกิดความรู้สึกเกรงใจและไม่กล้าที่จะต่อต้านประเทศไทย

จากการศึกษาการเปรียบเทียบประวัติศาสตร์ของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศรัสเซียในช่วงสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และในยุคปัจจุบันภายใต้การปกครองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จากเนื้อหาทั้งหมดที่ผู้จัดทำได้รวบรวม วิเคราะห์และทำการสรุปผล พบว่า

1. เราศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อที่จะมองเห็นอนาคต เราใช้ประวัติศาสตร์เพื่อเป็นการบอกอนาคต การที่เราศึกษาประวัติศาสตร์ในอดีตศึกษาสิ่งที่ผ่านพ้นมาแล้ว ถึงแม้ว่าโลกในปัจจุบันมันได้มีการพัฒนาไปแล้วก็จริง แต่โลกมันยังคงหมุนอยู่ตลอดเวลาและสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมันสามารถที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ดังนั้นการนำบทเรียนที่เกิดขึ้นในอดีตมาปรับปรุงแก้ไขและเรียนรู้กับปัจจุบันรวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต จะยังช่วยให้เราสามารถจัดการและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วย

2. เราศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยให้เราสามารถตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด ช่วยให้เราคิดตัดสินใจได้รอบคอบมากขึ้นโดยดูบทเรียนในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งทำให้เราได้เรียนรู้จากพฤติกรรมของผู้คน ว่าเหตุใดผู้คนถึงมีความคิดแบบนี้ แล้วจากนั้นส่งผลอย่างไรกับผู้คนบ้าง ทำให้เราเรียนรู้พฤติกรรมในอดีตของผู้คนในแต่ละยุคสมัย ทั้งยังนำไปประยุกต์ใช้การวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- ไกรฤกษ์ นานา. *คันทารัตนโกสินทร์ 2 เทิดพระเกียรติ 100 ปี วันสวรรคต รัชกาลที่ 5*. นนทบุรี: มติชนปากเกร็ด, 2013.
- จุลชีพ ชินวรรณ. *สยาม รัสเซีย ไทย การทูตการเมือง การเมืองการทูต อดีต ปัจจุบัน อนาคต*. ลำดับที่ 5. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี, 2014.
- จงทอง จันทรางศุ. *การครบรอบ 110 ปี ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซีย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ในของเพื่อนให้*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2007.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. *100 ปี ความสัมพันธ์สยาม-รัสเซีย: คำแปลเอกสารประวัติศาสตร์*. บันทึกของนาย อา.เย. โอลารอฟสกี กงสุลใหญ่ประจำนิวยอร์ก ถึงกระทรวงการต่างประเทศรัสเซียเกี่ยวกับ ตะวันออกไกล 11 กันยายน ค.ศ. 1897. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 1997.
- อ้างอิงใน หอจดหมายเหตุการเมืองระหว่างประเทศ จักรวรรดิรัสเซีย หมวดญี่ปุ่น. หมายเลข เพิ่มเอกสาร 1779 ต้นฉบับภาษารัสเซีย.
- พระยาตรีสหเทพ (เส็ง). *จดหมายเหตุ เสด็จประพาสยุโรป ร.ศ. 116*. เล่ม 1. ม.ป.พ.: ร.ศ. 126, 1907.
- วิทย์ ศิวศิริยานนท์. *ภาษาอังกฤษนอกตำรา*. เล่ม 4 (ม.ป.ป.: ฉบับพิมพ์ซ้ำ). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 1975.
- สุบรรณ เสวตมालย์. *ภาพที่ช่วยให้ สยามยังอยู่ยัง ยืนยง*. สมบัติของห้องสมุดกระทรวงการต่างประเทศ.
- แอน คา กิร์ส. *ถึงรัฐมนตรีคลังรัสเซีย อี อาร์ วิชนี กราสกี: คำแปลเอกสาร 100 ปี ความสัมพันธ์ สยาม-รัสเซีย ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 1881*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

เว็บบล็อก

ประภัสสร เทพชาตรี. แสดงความคิดเห็นเรื่อง “ความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐ 2015.” แสดงความคิดเห็นเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015. http://thepchatree.blogspot.com/2015/02/2015-1_22.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2016).

สารนิพนธ์

สุดาพร หาญไพบูลย์. “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2518-2528.” สารนิพนธ์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 1986.

บทสัมภาษณ์

วัฒน์ คุ้มวงศ์. สัมภาษณ์โดย ลลิตา รวดเร็ว, กระทรวงการต่างประเทศ, 22 เมษายน ค.ศ. 2016.

หอจดหมายเหตุหน่วยงาน

หอจดหมายเหตุการเมืองระหว่างประเทศ. จักรวรรดิรัสเซีย หมวดยุโรป หมายเลขแฟ้มเอกสาร 1782 หน้า 130-134 ตันฉบับภาษารัสเซีย ตีพิมพ์ใน “การเมืองประเทศทุนนิยม” (197 -200).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อมูลการค้าไทย-รัสเซีย. “ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร.” กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. http://www.dtn.go.th/files/59sum/Russia_Sheets.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2016).

“จับตาฟองสบู่เศรษฐกิจจีนแตก ไทยหนีไม่พ้นระส่ำหั่นเมืองแน่.” เดลินิวส์, 13 กรกฎาคม 2015. <http://www.dailynews.co.th/economic/334260> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2016).

ชาญชัย คุ้มปัญญา. “ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) บริบทอาเซียน.” สถานการณ์โลก.

<http://www.chanchaivision.com/2016/02/ASEAN-and-Balance-of-Power-160221.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2559).

ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “เอกสารข้อค้นพบและข้อเสนอแนะในประเด็นวิกฤตไบเทลีอง อียู.” Europe touch. <http://www.europetouch.in.th/filearticle/File/A160208114035.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2016).

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. “ไทย-รัสเซีย เร่งกระชับความสัมพันธ์และยกระดับความร่วมมือในด้านต่างๆ ให้มีความใกล้ชิดมากขึ้น.” thaigov. <http://www.thaigov.go.th/government-th1/item/91177-91177.html?lang=th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2016).

เอกสารประกอบการประชุมการสัมมนา

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง. “งานสัมมนารับฟังความเห็นสาธารณะ.” การค้าเสรีไทย-สหภาพศุลกากรรัสเซีย คาซัคสถานและเบลารุส ผลประโยชน์ ผลกระทบ และนัยสำคัญต่อไทย ณ โรงแรมพูลแมน คิงเพาเวอร์ กรุงเทพฯ, 10 กันยายน ค.ศ. 2014.

Books and Book Articles

B.J., Terwiel. *Bowring the Kingdom and People of Siam*. Oxford in Asia Historical Reprint, Oxford: Oxford University Press, Vol. 2.

Haas, Ernst B. *The Balance of Power Prescription Concept or Propaganda*. 1953.

Pfaltzgraff, Robert. *Politics and the International System*. Rev. ed. Philadelphia: Lippincott Company, 1979.

Electronic Media

Et al, J.Llewellyn. “The First Indochina War.” Under Alpha History. <http://alphahistory.com/vietnamwa/first-indochina-war/> (accessed January 15, 2016).

“Eurasian economic union: history, goals, new opportunities for promotion of international economic cooperation.” Eurasian Economic Commission. http://www.thaibizrussia.com/ru/upload/pdf/Eurasian_economic_union.pdf (accessed April 8, 2016).

Luhn, Alec. “Russia's GDP falls 3.7% as sanctions and low oil price take effect: PM to attend ASEAN–Russia Commemorative Summit in Russia.” Government of Thailand. <http://www.thaigov.go.th/index.php/en/government-en1/item/103190-103190> (accessed 15 April 2016).

The guardian. <http://www.theguardian.com/world/2016/jan/25/russias-gdp-falls-37-as-sanctions-and-low-oil-price-take-effect> (accessed January 25, 2016).

Agyenim-Boateng, Yaw. “Winning in Africa’s consumer market,” Mckinsey. <http://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/winning-in-africas-consumer-market> (accessed February 15, 2016).

Сайт

Информационное агентство: Оружие России. “Прают Чан-Оча: укрепление дружбы с Россией для меня приоритет.” Оружие России. http://www.armsexpo.ru/news/vzaimodeystvie/prayut_chan_ocha_ukreplenie_druzhbysrossieydlya_menya_prioritet/ (28 мая 2016).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวลลิตา รวดเร็ว
วันเดือนปีเกิด	15 มกราคม พ.ศ. 2537
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น-ตอนปลาย: โรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา จังหวัดชุมพร
ประสบการณ์ทำงาน/ ฝึกงาน/	ปีการศึกษา 2556 เป็นอาสาสมัครการดูแลผู้นำจาก ประเทศต่างๆ ในการประชุม Forum of ANOC General Assembly 2014 ที่กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬาแห่งประเทศไทย
การศึกษาต่างประเทศ ฯลฯ	ปีการศึกษา 2558 ฝึกงานแผนก Guest Activity Attendants ที่โรงแรมรอยาวดี รีสอร์ท จังหวัดกระบี่ ปีการศึกษา 2558 ได้ทุนการศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภายใต้โครงการ (University Mobility in Asia and the Pacific: UMAP) ไปแลกเปลี่ยน ณ ประเทศรัสเซีย มหาวิทยาลัยเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก (Saint Petersburg State University)